

Käsikirjavalioikunnan mietintö 1/2022 edustaja-aloitteesta 8/2021

Evankelioimistoiminnan vahvistaminen kirkossa

DKIR/939/00.08.00/2021

Kirkolliskokous on täysistunnossaan 8.11.2021 lähettänyt käsikirjavalioikunnalle edustaja-aloitteen 8/2021 Evankelioimistoiminnan vahvistaminen kirkossa.

Käsikirjavalioikunta on kuullut asiantuntijoina piispa Teemu Laajasaloa, piispa Kaisamari Hintikkaa, dosentti Jaakko Rusamaa, piispainkokouksen pääsihteeri Kari Kopperia, kansliapäällikkö Pekka Huokunaa, viestintäjohtaja Eeva-Kaisa Heikuraa, pastori Henri Järvistä, projektikoordinaattori Laura Leipakkaa, kirkkoherra Jouni Lehikoista ja toiminnanjohtaja Ulla Saunaluomaa. Käsikirjavalioikunta on pyytänyt kirjalliset lausunnot kirkkoherra Kaisa Huhtalalta, tutkija Niko Huttuselta, evankelista Ilkka Puhakalta, dosentti Jaakko Rusamalta ja professori Miikka Ruokaselta.

1. Edustaja-aloitteen pääasiallinen sisältö

Edustaja-aloitteessa viitataan nelivuotiskertomukseen ”Uskonto arjessa ja juhlassa, Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2016-2019”, jossa on kuvattu ja pohdittu uskonnollisuuden ja myös kirkkoon kuulumisen tai kuulumattomuuden haasteita. Edustaja-aloite kiinnittää huomiota, että nelivuotiskertomuksen suosituksissa ei mainita kirkon missionaarisuudesta eikä evankelioimistoinnasta sen olennaisena osana.

Aloitteen mukaan kirkosta eroaminen jatkuu voimakkaana. Rationaalisten syiden esittäminen tai kirkolliset toimitukset eivät riitä kirkkoon kuulumisen syyksi. Missionaaristen yhteisöjen merkitys tulee entistä tärkeämmäksi. Käsitys luterilaisen uskon vaikutuksesta perusarvojen

ylläpitäjänä on jo murtunut. Kirkossa tarvitaan vahvaa evankeliumin julistamisen ja diakonian välistä yhteyttä.

Kristillinen tieto ja uskonnonlukutaito vähenevät. Pinnallinen ja virheellinen tieto uskonnollisen uskon olemuksesta on laajaa. Seurakuntien evankelioimistoiminnan vahvistaminen voi tuoda tähän muutoksen, koska se sisältää myös kristinuskon perusteiden opettamisen. Evankelioimis- ja opetustoiminta on kirkon yhteinen tehtävä eikä sitä voi ulkoistaa.

Jeesuksen antama lähetyskäsky rohkaisee evankelioimiseen. Luterilainen tunnustus korostaa, että evankeliumin tarkoituksena on vanhurskauttavan uskon syntyminen. Kirkon nykytila ja tulevaisuus edellyttävät erityistä panostusta siihen, mikä kuuluu kirkon olemukseen ja identiteettiin: rukous, halu evankeliumin julistamiseen aina ja kaikkialla sekä ihmisten johtaminen Kristuksen tuntemiseen.

Aloitteen mukaan missionaarisuus ei ole vain kansainvälistä työtä, millä käsitteellä lähetystyö on monissa seurakunnissa korvattu. Lähetystyötä ei tehdä ainoastaan maamme rajojen ulkopuolella. Evankelioimistoiminnalla kirkko pyrkii tavoittamaan kaikki ihmiset kaikkialla, myös kotimaassa.

Evankelioimisen teologiasta ja toimintamuodoista on laadittu Suomessa ja kansainvälisesti vuosikymmenien ajan monia selvityksiä ja tutkimuksia. Niitä tulee hyödyntää täysimääräisesti. Myös kirkkomme lähetysten peruslinjaus ”Yhteinen todistus” (2018) ja ”Ovet auki, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026” tuovat esille kirkon olemukseen kuuluvan missionaarisuuden.

Piispainkokous ja kirkkohallitus ovat hyväksyneet keväällä 2020 kirkon ammattien ydinosaamiskuvaukset. Yhteiselle ydinosaamiselle keskeistä on, että kirkko toteuttaa Jumalan lähetystä. Ydinosaamisten kuvauksista puuttuvat kuitenkin sen sanoittaminen, mitä tarkoittaa uskon syntyminen Jeesukseen, sekä evankelioimistoiminnan koulutuksellisten valmiuksien hankkiminen.

Evankelioinnin ja hengellisen elämän kysymysten neuvottelukunta (puheenjohtajana piispa Teemu Laajasalo) on aloittanut vuonna 2021 työskentelynsä. Tämän työskentelyn tuloksena syntyvää konkreettista aineistoa tarvitaan mahdollisimman pian seurakuntien evankelioimistyön tukemiseksi.

Kirkollamme on paljon kansainvälisiä yhteyksiä sisar- ja kumppanuuskirkkoihin. Erityisesti 2/3–maailman kirkot kasvavat ilman merkittäviä taloudellisia voimavaroja. Niiden elämä antaa vakuuttavan todistuksen evankelioimisesta ja missionaarisesta työnäystä.

Seurakunnissa tulee työntekijöiden ja jokaisen kristityn saada löytää evankelioimisen ilo. Evankelioimistoiminnan käytäntöön saattaminen ja tehokas toteuttaminen koko kirkon ja kaikkien seurakuntien tasolla vaativat aktiivisia toimenpiteitä. Aloitteessa esitetään, että kirkolliskokous hyväksyisi aloitteen ja että piispainkokouksen välityksellä voitaisiin saavuttaa evankelioimistoiminnassa nopeasti tuloksia.

Aloitteessa pyydetään piispainkokousta

- 1) laatimaan kiireellisesti seurakuntien evankelioimistoimintaa varten käytännön toimintaperiaatteet ja viestittämään ne hiippakuntien kautta kirkon kasvun vahvistamiseksi,
- 2) kehottamaan hiippakuntia järjestämään kirkkoherrojen kokouksen evankelioimistoiminnasta,
- 3) kehottamaan seurakuntia laatimaan tavoittavan ja säännöllisesti päivitettävän evankelioimistoiminnan suunnitelman,
- 4) laatimaan selvityksen siitä, paljonko seurakunnat kohdentavat voimavaroja evankelioimiseen suhteessa seurakunnan muuhun toimintaan, ja
- 5) selvittämään, miten evankelioimisen opettaminen liitetään läpäisyperiaatteella kirkon työntekijöiden ja luottamushenkilöiden koulutukseen.

2. Näkökulmia evankelioimiseen

2.1. Mitä evankelioinnilla tarkoitetaan?

2.1.1. Evankelioinnin raamatullinen tausta

Risto A. Ahonen (1992) kirjoittaa teoksessaan ”Evankelioiminen kirkon perustehtävänä, evankelioimisen teologiset perusteet”, että evankeliumin ilosanoman julistaminen (euangelizesthai) on raamatullinen käsite. Sen juuret ovat jo Vanhassa testamentissa, erityisesti profeettojen kirjoissa.

Tomi Karttunen (2020) kirjoittaa artikkelissaan ”Millaista on hyvä evankeliointi tänään? Kerjäläiset ja leipä”, että evankelioimisen eli evankeliumin julistamisen (kr. *euangelizesthai*) juuret ovat jo Vanhan testamentin profeetallisissa kirjoissa (Jes. 52:7). Ilosanomaan liittyi maailmanlaaja näky Jumalan kunnian ja oikeudenmukaisuuden toteutumisesta. Jeesus liittyi tähän vanhatestamentilliseen, Herran riemuvuoden ajatuksesta nousevaan perinteeseen (Jes. 61:1–2; Lk. 4:16–19). Jumalan valtakunnan tuleminen kosketti koko elämää. Samoin apostolit ymmärsivät keskeiseksi ydintehtäväkseen evankeliumin julistamisen Kristuksesta ja uudesta elämästä hänen yhteydessään.

Vähitellen evankelioiminen erotettiin opetuksesta ja diakoniasta (Ap.t. 6 ja 15:35); sen ymmärrettiin merkitsevän evankeliumin julistamista pakanoille (Ef. 2:17; 3:8). Tästä Uuden testamentin sisällä havaittavasta kehityskulusta oli seurauksena, että evankeliumin alkukirkolliseksi perusmerkitykseksi muodostui evankeliumin julistaminen niille, jotka eivät ole vielä kuulleet evankeliumia.

Miikka Ruokasen mukaan evankeliumin julistaminen eli ”evankelioiminen” on Uuden testamentin keskeisimpiä käsitteitä. Jeesus itse ja hänen lähettämänsä apostolit olivat ennen kaikkea hyvän sanoman julistajia, ”evankelistoja”: *”Aika on täyttynyt, Jumalan valtakunta on tullut lähelle. Kääntykää ja uskokaa evankeliumi, vastaanottakaa Vapahtaja, tulkaa sisälle valtakuntaan!”*

Uuden testamentin teologian pohjalta ”evankelioiminen” tarkoittaa nimenomaan kaikkea ja kaikenlaista Kristuksen evankeliumin julistamista ja opettamista Pyhän Hengen voimassa. Evankelioimisen eli evankeliumin julistamisen ja opettamisen määrittää sisältö, ei kohde, toisin sanoen kuulijat. Evankeliumin julistusta edeltää Jumalan luomistahdon julistus: Ihmisen kutsumuksena on rakastaa Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistä kuten itseään. Tässä ihminen on epäonnistunut ja tarvitsee armoa ja anteeksiantamusta. Evankeliumin julistus tekee läsnä

olevaksi Jumalan Pojan ihmiseksi tulemisen, maailman synnin sovituksen hänen ristillään sekä hänen ylösnousemuksensa, joka sinetöi hänen voittonsa synnistä, kuolemasta ja Saatanasta antaen meille ikuisen elämän.

Ruokasen mukaan evankeliumin julistamisen ydinsisältö on aina sama kuulijoista riippumatta. Kristus ja hänen apostolinsa julistivat samaa evankeliumia uskoville ja ei-uskoville juutalaisille kuten myös ei-juutalaisille eli pakanoille.

Niko Huttunen on lausunnossaan analysoinut verbiä *euanggelizomai* Uudessa testamentissa. Verbi *euanggelizomai* rakentuu etuliitteestä *eu-*, joka tarkoittaa hyvää, ja verbivartalosta *anggeliz-*, joka tarkoittaa viestittämistä. Verbi tarkoittaa hyvän viestin viemistä tai hyvän viestin viejänä toimimista. Verbivartalon kantana on viestiä tarkoittava *angel-* (vrt. esim. *angelos*, 'sananviejä', 'enkeli'), josta on muodostettu myös substantiivi *euangelion*, 'evankeliumi', 'hyvä sanoma'. Verbistä on lisäksi johdettu tekijänimi *euangelistēs*, 'hyvän viestin julistaja', 'evankelista', joka esiintyy Uudessa testamentissa kolme kertaa (Ap. t. 21:8; Ef. 4:11; 2. Tim. 4:5). Verbin *euanggelizomai* subjekti voi olla miltei kuka tahansa: Jeesuksen oppilas, apostoli, Johannes Kastaja, Jeesus, Jumala tai enkeli.

Uusi testamentti liittyy aikansa tavanomaiseen kielenkäyttöön. Kreikan kielessä verbillä ei ole suomen evankelioida-verbille ominaista uskonnollisen erityistermin vivahdetta.

Merkitykseltään *euanggelizomai* on Uudessa testamentissa lähellä julistamista (*kēryssō*) (Ap. t. 8:4–5), opettamista (*didaskō*) (Ap. t. 5:42; 15:35), puhumista (*laleō*) ja todistamista (*diamartyreō*) (Ap. t. 8:25) sekä ilmoittamista (*anaggellō*) (1. Piet. 1:12).

Verbiä *euanggelizomai* käytetään usein täsmentämättä viestityn sanoman sisältöä. Kun ”köyhät evankelioidaan” (Matt. 11:5; Luuk. 4:18, 7:22), tarkoitetaan todennäköisesti viestiä jostain konkreettisesta muutoksesta heidän elinolosuhteissaan.

Toisaalta verbi voi tarkoittaa tiedollisen sisällön opettamista (Luuk. 20:1). Kreikan kielessä tavallinen verbi alkaa siis Uudessa testamentissa saada toisinaan erityismerkityksen: hyvä sanoma alkaa viitata aivan tiettyyn hyvään sanomaan.

Huttusen mukaan kootusti euanggelizomai-verbistä Uudessa testamentissa voidaan todeta seuraavaa:

1. Verbi ei ole kristillistä erityissanastoa, vaan se tunnetaan yleisesti aikakauden kreikan kielestä.
2. Verbi voi saada kristillisen kielenkäytön sisällä erityismerkityksen niin, että se viittaa kristillisen sanoman julistamiseen. Tämä ei kuitenkaan ole kaikissa tapauksissa selvää.
3. Verbin ilmaiseman viestin sisältö voidaan tarvittaessa täsmentää. Tyypillisesti sisällöksi määritellään kristinuskon tiedollista sisältöä, mutta joskus viestiä voi muutakin, esimerkiksi lupaus lapsesta tai julistus köyhien konkreettisen elämäntilanteen muuttumisesta.
4. Kaikki Uuden testamentin kirjoittajat eivät käytä verbiä. Johanneksen evankeliumissa ja Johanneksen kirjeissä koko *euanggel*-sanaperheen välttely saattaa olla tietoista.

2.1.2. Erilaisia käsityksiä evankelioimisesta

Niko Huttusen lausunnon mukaan 1800–1900-luvun taitteessa raamatunkäännöskomitea harkitsi evankeloida-verbin käyttämistä. Se ei kuitenkaan päätynyt vuonna 1913 hyväksytyyn Uuden testamentin käännökseen eikä myöhempisiin virallisiin raamatunkäännöksiin. Sen sijaan samalla periaatteella muodostettu profetoida-verbi löysi tiensä käännöksiin.

Evankeloida-uudissana alkoi kuitenkin levitä suomen kieleen. Sanaan on alusta alkaen sisältynyt jännitteitä. Ensimmäiset evankeloida-verbin esiintymät löytyvät 1900-luvun alussa. Aluksi se tarkoittaa vain lähetystyötä.

Teologisessa aikakauskirjassa 1/1904 todetaan lähetystyön etenevän ja todetaan, että ”maailman evankelioiminen tässä sukupolvessa on mahdollista”. Seuraavina vuosikymmeninä sana esiintyy lehdistössä usein tässä merkityksessä ja kyse on yhdestä sanan päämerkityksestä. ”Maailman evankelioiminen” on tyypillinen sanapari, jolla kuvataan maailmanlaajuista lähetystyötä.

Lähetystyön rinnalla evankeliointi alkaa harvakseltaan tarkoittaa myös uskosta vieraantuneiden tavoittamista. 1920-luvun kuluessa tämä merkitys muuttuu yhä

tavallisemmaksi. Evankelioiminen näyttää viittaavan nimenomaan uskonnolliseen julistustyöhön erotuksena sosiaalisesta työstä.

Huttusen mukaan suomen kieleen tullessaan evankelioimisen käsite muodostui pian kiistanalaiseksi. Asetelma heijastui sanan käyttöön myös toisen maailmansodan jälkeen. Tilanne on jatkunut samanlaisena nykyaikaan saakka.

Myös Tomi Karttunen (2020) toteaa termin ”evankelioiminen” kiistanalaiseksi. Syynä on ennen muuta ollut individualistinen evankeliumin tulkinta, jossa se on irrotettu kirkon muusta elämästä ja rajattu tarkoittamaan vain tietynlaista toimintaa. Uuden ajan individualismi ja havaittavan todellisuuden korostaminen vaikuttivat osaltaan siihen, että evankelioimisella alettiin 1800-luvulla tarkoittaa lähinnä yksityisen ihmisen vapaan uskonratkaisun painottamista. Tämä ei kuitenkaan ollut ainut tulkintamalli. Sama kristillinen ylioppilasliike, jonka tunnuksena oli maailman evankelioiminen tämän sukupolven aikana, oli aktiivinen amerikkalaisen sosiaalisen evankeliumin (Social Gospel) ja saksalaisen kristillis-yhteiskunnallisen liikkeen kysymyksissä. Julistus ja palvelu kuuluivat yhteen.

Karttunen (2021) kirjoittaa artikkelissaan ”Evankelioimisen mallit, kirkon yhteisö ja Kristuksen seuraaminen”, että missiologi David Bosch (1929–1992) erotti kirkkojen näkemyksissä toistakymmentä päätapaa ymmärtää evankelioiminen. Ne voidaan jakaa neljään ryhmään. 1) Lähetys ja evankelioiminen voidaan ensinnäkin samaistaa keskenään tavalla tai toisella. Tämä tulee näkyviin ekumeenisissa konferenssiraporteissa ja amerikkalaisessa herätyskristillisyydessä. 2) Evankelioimista voidaan pitää kaiken kattavana pääkäsitteenä kuten roomalaiskatolisessa keskustelussa. 3) Perinteisessä protestanttisessa valtaviiran keskustelussa lähetys on ollut kattava yleiskäsite ja evankelioiminen sen alainen käsite, jolloin evankelioiminen on lähetysten ydin. 4) Lähetys on työtä ei-kristillisessä ympäristössä ja evankelioiminen länsimaisten kirkkojen sisällä tapahtuvaa toimintaa. Tällöin se tulisi lähelle termiä ”sisälähetys”, jota meillä Suomessakin on käytetty.

Risto Ahosen (1985) mukaan evankelioiminen on yleisesti todettu kirkollisessa keskustelussa kirkon keskeiseksi tehtäväksi. Keskustelua on kuitenkin vaikeuttanut epätietoisuus siitä, mitä

evankelioimisella varsinaisesti tarkoitetaan. Erilaisten odotusten ja näkemysten ristipaineessa evankelioimisesta on tullut tulkinnanvarainen ja rasisiteinen käsite.

Perinteisesti evankelioiminen on Ahosen mukaan tarkoittanut kokonaisvaltaista evankeliumin julistusta jumalanpalveluksessa ja kirkon muussa toiminnassa. Näin ajateltuna evankelioimista on tapahtunut niin kauan kuin on ollut kristillistä uskoakin. Suurten joukkojen irtaannuttua kirkosta sekularismin vaikutuksesta alettiin puhua erityisestä evankelioimistyöstä, jonka tavoitteena oli johtaa ihmiset kristilliseen uskoon.

Evankelioiminen on sanana ja asiana vanha, mutta puhe erityisestä evankelioimistyöstä yleistyi vasta suurten herätysten yhteydessä Euroopassa ja etenkin Pohjois-Amerikassa 1800-luvulla. Evankelioimiseksi alettiin kutsua sellaista kristillistä toimintaa, jossa karismaattisen puhujan johdolla kuulijat pyrittiin herätyskokouksissa johtamaan henkilökohtaiseen uskoon. Ihmisiin vedottiin voimakkailla parannussaarnoilla.

Ahosen mukaan toisenlaista evankelioimisen perinnettä edustaa Euroopassa kirkkojen piirissä syntynyt sisälähetys. Monet kirkolliset johtajat tunsivat 1800-luvulla syvää huolta yhteiskunnallisten epäkohtien aiheuttamasta kurjuudesta. Johann Hinrich Wichernin (1808–1881) mukaan kirkon piti tunnustaa niin rakkaus kuin uskokin. Kirkon tuli etsiä ihmisiä ja mennä sinne, missä ovat ahdistuneet ja heikot. Wichernin mielestä kristillisestä uskosta luopuminen johtui isolta osalta sosiaalisesta hädästä.

Samoihin aikoihin Wilhelm Löhe (1800–1872) ajoi voimakkaasti koko kirkon uudistusta. Hänen mielestään kirkon tuli löytää tunnustuksesta käsin uudelleen jumalanpalveluselämän rikkaus. Ulospäin suuntautuvassa työssä kirkon tuli lähteä etsimään kaikkia niitä, jotka ovat kaukana uskosta. Myös Suomessa sisälähetyskseen on kuulunut vireä diakoniatyö koulutuslaitoksineen ja ihmistä etsivä ulospäinsuuntautunut toiminta.

Ahosen mukaan oman lukunsa muodostaa maamme kirkollisessa elämässä monien evankelioimisjärjestöjen työ. Ne ovat monesti syntyneet herätysten tai laajojen kokoussarjojen seurauksena. Evankelioimisjärjestöillä on ollut suuri merkitys evankelioimistyön tunnetuksi tekemisessä.

Evankelioimisen tarkoituksesta ja tavoitteista ei ole saavutettu yksimielisyyttä kirkkojen piirissä. Evankelioimisen ongelmat kulminoituvat kahteen asiaan: mitä evankelioiminen teologisesti on ja mikä on evankelioimisen subjekti. Tarkasteltaessa evankelioimista luterilaisesta sakramentti- ja vanhurskauttamisopista käsin on hyvät mahdollisuudet laajaan yhteisymmärrykseen evankelioimisen sisällöstä.

Ahosen mielestä on tarpeen löytää uudelleen evankelioimisen alkuperäinen merkitys, jonka mukaan evankelioiminen on evankeliumin julistusta ja syntien anteeksiantamuksen sanoman välittämistä Kristuksesta. Evankelioiminen liittyy kaikkeen kirkon toimintaan, mutta kaikki ei ole kuitenkaan evankelioimista.

Kirkolla on evankelioimisen lisäksi muitakin tärkeitä tehtäviä kuten diakonia, kasvatusta ja profeettainen vastuu. Evankelioimiseen kuuluu tavoitteellisuus ja siinä etsitään yhteyttä niihin, joille usko Jumalaan on vierasta, etäistä ja merkityksetöntä. Evankelioimisen tähtäyspisteenä ihmisten elämässä on uskon herääminen ja seurakuntayhteyden löytyminen.

Kirkon ja paikallisseurakunnan tulee olla evankelioimisen subjektina. Työmuotokohtainen evankelioimisnäkemys on aikansa elänyt. Evankelioimisen tulisi läpäistä kaikki seurakunnan toiminnot alkaen jumalanpalveluksesta. Jos näin tapahtuu, evankelioiminen ei jää erilliseksi saarekkeeksi seurakunnan elämässä, vaan se nousee seurakunnan olemuksesta. Tällöin jumalanpalvelus ymmärretään syvemmin seurakuntaa kokoavana ja lähettävänä ja evankelioiminen nousee jumalanpalveluselämästä.

Ahosen mielestä evankelioimista on rasittanut se, että evankelioimisen on luultu tarkoittavan lähinnä vain suuria projekteja, kampanjoita, aktioita ja evankelioimiskokouksia.

Evankelioimisen on näin mielletty sisältävän vain erityistapahtumia, joissa vastuu on muilla kuin seurakunnan työntekijöillä. Tärkeintä on aina se, mitä tapahtuu seurakunnan arkipäivässä ja siksi tämän takia evankelioimisen tulee kuulua seurakunnan normaaliin elämään. Tämä taas herättää kysymyksen siitä, miten seurakunta voisi aidosti muuttua missionaariseksi, ulospäinsuuntautuneeksi yhteisöksi, johon kenen tahansa on helppoa kotiutua.

2.1.3. Luterilaisen tunnustuksen näkökulmia evankelioimiseen

Evankelioimista koskevassa keskustelussa on usein nostettu esille evankelioimisen sopiminen luterilaiseen uskontulkintaan. Asiaa sivuttiin myös lähetekeskustelussa. Seuraavassa selvitetään luterilaisen tunnustuksen näkökulmia evankelioimiseen. Lähteenä on käytetty Miikka Ruokasen asiantuntijalausuntoa.

Tunnustuskirjojen konteksti

Tunnustuskirjat syntyivät viisi vuosisataa sitten kontekstissa, jossa liki kaikki läntisen Euroopan kansalaiset oli kastettu katolisen kirkon jäseniksi. Kuitenkin kautta keskiajan katolisessa kirkossa ja teologiassa oli keskustelu kirkon jäsenten kääntymyksestä. Miksi kastettu kirkon jäsen tarvitsisi kääntymystä?

Keskiajan katolisuuden ihanteisiin kuului elävä henkilökohtainen usko ja elämä aitona kristittynä. Kirkon ja sen jäsenten raadollinen todellisuus oli usein kaukana tästä. Siksi ihmisiä opastettiin katumaan, ripittäytymään synneistään, osallistumaan messuun ja elämään Jumalan tahdon mukaista elämää. Ilman näitä kasteessa annetun armon saattaisi menettää. Henkilökohtainen ripittäytyminen voidaan nähdä eräänlaisena ”evankeliointina” keskiajan katolisessa kirkossa: omien lankeemusten, erheiden, epäuskon ja itserakkauden tunnustaminen ja anteeksisaaminen ripissä tähtäsi henkilökohtaisen uskon uudistumiseen ja elävöitymiseen sekä Jumalan tahdon mukaiseen elämään kristittynä.

Suora vertailu luterilaisten tunnustuskirjojen opetuksen ja nykyajan luterilaisen kirkon evankelioimista koskevan keskustelun välillä on varsin vaativaa ja hankalaa. Tämä johtuu varsinkin kahdesta asiasta.

Ensinnä tunnustuskirjoista evankelioimiseen sopivat näkökulmat liittyvät edellä kuvattuun keskiajan katolisen kirkon ihanteeseen aidosta kristitystä. Rippiä harjoittamalla kristitty uudistui uskossaan ja vahvistui kasteessa lahjoitetussa armossa. Ripistä tuli liki pakollinen, jos halusi pysyä aitona elävänä kirkon jäsenenä. Rippi oli myös edellytys eukaristian

sakramentin vastaanottamiselle. Keskiajan katolisuudessa rippi merkitsi paluuta kasteeseen, aivan kuten myös tunnustuskirjat opettavat.

Toiseksi kirkon nykyinen tilanne on toisenlainen kuin reformaation aikana. Viisi vuosisataa sitten ei ollut olemassa kirkosta eroamisen mahdollisuutta, jäsenyys oli pakollinen, eikä yhteiskunnan ja kulttuurin voimakasta sekularisaatiota ollut. Uskonpuhdistus toteutui kontekstissa, jossa kristillinen usko oli vahvasti dominoiva uskomus- ja arvojärjestelmä. Sillä oli syvä vaikutus kaikkeen yhteiskunnassa ja yksittäisten ihmisten elämässä.

Miten Tunnustuskirjat tukevat evankelioimisen ajatusta?

Tunnustuskirjojen tärkeimmän tekstin *Augsburgin tunnustuksen* (*Confessio Augustana, CA*) mukaan reformaation keskeisimpänä tavoitteena oli puolustaa syntisen vanhurskauttamista yksin armosta, yksin Kristuksen tähden, yksin uskon kautta: ihmisille ”annetaan vanhurskaus lahjaksi Kristuksen tähden uskon kautta, kun he uskovat, että heidät otetaan armoon ja että synnit annetaan anteeksi Kristuksen tähden, joka kuolemallaan on antanut hyvityksen synneistämme” (*CA, IV*).

Kristuksen armon vastaanottava usko syntyy yksinomaan siten, että syntiselle lahjoitetaan Pyhä Henki, joka vaikuttaa kääntymyksen ja uskon sekä tekee Kristuksen pelastuksen lahjoineen läsnä olevaksi syntisessä. Pyhä Henki tulee ihmiseen sanallisesti julistetun evankeliumin ja aineellisen, sakramentaalisen evankeliumin kautta (*CA, V*).

Samoin opettaa Luther *Vähässä* ja *Isossa katekismuksessaan*: ”Uskon, etten voi omasta järjestäni enkä voimastani uskoa Herraani Jeesukseen Kristukseen enkä päästä hänen luokseen, vaan että Pyhä Henki on kutsunut minut evankeliumin välityksellä...” (*Vähä katekismus*, Kolmas uskonkohta). ”Taivaallinen Isä antaa meille Pyhän Henkensä, niin että me hänen armonsa vaikutuksesta uskomme hänen pyhän sanansa...” (*Vähä katekismus*, Isä meidän, Toinen pyyntö). ”Et sinä enkä minä voisi koskaan saada Kristuksesta mitään tietoa emmekä voisi uskoa häneen ja saada häntä Herraksemme, ellei Pyhä Henki sitä aarretta tarjoaisi evankeliumin saarnan välityksellä...” (*Iso katekismus*, Kolmas uskonkohta).

Tunnustuskirjat liittyvät selvästi keskiajan katolisen kirkon huoleen siitä, että kaikki armon saaneet kastetut kristityt eivät kuitenkaan pysy tai elä siinä uskossa, jonka Pyhä Henki sanan ja sakramenttien kautta on heille lahjoittanut. Ennen kaikkea he helposti lankeavat epäuskon syntiin. Siksi tarvitaan katumusta, syntien tunnustamista ja synninpäästöä.

Teologisesti kysymys on käsitteistä katumus, kääntymys, syntien tunnustaminen, synninpäästö: ”Parannuksesta (katumuksesta, ripistä) seurakuntamme opettavat, että ne, jotka ovat kasteen jälkeen langenneet, voivat saada syntien anteeksiantamuksen milloin tahansa, kun he kääntyvät, ja että kirkon tulee antaa synninpäästö niille, jotka näin palaavat tehdäkseen parannuksen. Parannus näet sisältää varsinaisesti seuraavat kaksi asiaa. Toinen on katumus eli synnintunnosta johtuva pelästyminen, joka ahdistaa omaatuntoa. Toinen on usko, joka syntyy evankeliumista eli synninpäästöstä ja luottaa siihen, että synnit annetaan anteeksi Kristuksen tähden, ja antaa omalletunnolle lohdutuksen ja vapauttaa sen pelosta.” (CA, XII)

Tunnustuskirjat korostavat selkeästi, että evankeliumin ytimessä on Kristuksen sovitustyöhön perustuva syntien anteeksiantamus. *Augsburgin tunnustusta* selittävässä *Apologiassaan* Philipp Melanchthon useaan kertaan korostaa tätä: ”evankeliumin ydinkohta on syntien anteeksiantamus”, ”synninpäästö on todellinen evankeliumin ääni”, ”evankeliumiin uskomisen tarkoittaa nimenomaan uskomista Kristuksen tähden lahjoitettuun syntien anteeksiantamukseen – juuri tämän evankeliumissa on ilmoitettuna” (*Apol.*, XII).

Luther kokoaa neljä erilaista tapaa, joilla syntien anteeksiantamuksen evankeliumi välittyy ”koko maailmaan” eli miten maailma evankelioidaan: ”Otamme nyt puheeksi evankeliumin, joka antaa neuvon ja avun syntiä vastaan monella eri tavalla, sillä Jumala on armossaan tuhlailevan rikas: Ensinnäkin evankeliumi vaikuttaa suullisena sanana, kun koko maailmaan julistetaan syntien anteeksiantamus; tämä on evankeliumin varsinainen virka. Toiseksi se vaikuttaa kasteena. Kolmanneksi pyhänä alttarin sakramenttina. Neljänneksi avainten valtana (rippinä).” (*Schmalk.* III, 4)

Tunnustuskirjojen sovellutus nykytilanteeseen

Sovellettaessa Lutherin ja tunnustuskirjojen evankelioimismenetelmää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nykytilanteeseen voidaan Miikka Ruokasen mukaan korostaa seuraavaa.

Ensinnä selkeästi ymmärrettävän, Pyhän Hengen voimassa julistettavan evankeliumin pitää kuulua kaikkialla, niin laajasti kuin mahdollista. Uskosta vieraantuneet tulee vetää kuuloetäisyydelle tavalla tai toisella sekä julistajien tulee mennä sinne, missä evankeliumia tarvitsevat elävät ja toimivat.

Toiseksi ihmisiä pitää muistuttaa kasteen lahjasta ja siihen sisältyvästä mittaamattomasta Jumalan armosta; kasteessa me olemme ”kuolleet Kristuksen kanssa” sekä ”herätetyt ”elämään hänen kanssaan” (Room. 6:3–11). Tulee opettaa kasteen merkitystä ja rohkaista ihmisiä kiittolisina muistamaan kastettaan, kiittämään kolmiyhteistä Jumalaa tästä lahjasta. Samasta syystä rohkaistaan ihmisiä viemään omat lapsensa kasteelle.

Kolmanneksi kaste antaa heille oikeuden mahdollisimman usein käydä pyhällä ehtoollisella, jossa Kristus antaa sakramentin vastaanottajalle ruumiinsa ja verensä – sovituksen, anteeksiantamuksen ja ikuisen elämän lahjansa – ja samalla vahvistaa oman läsnäolonsa hänessä: ”Joka syö minun lihani ja juo minun vereni, pysyy minussa, ja minä pysyn hänessä.” (Joh. 6:56).

Neljänneksi kastettuja tulee kehottaa ja opettaa käyttämään yksityisriippiä sekä ymmärtämään syvemmin messussa toteutuvan yhteisen ripin merkitystä. Ehtoollinen ja rippi palauttavat ihmiset tuoreella tavalla jo kasteessa annettuun armoon ja siten vahvistavat heidän kasteessa Jumalan lapseksi tapahtunutta kutsumustaan.

Tunnustuskirjojen neljä kohtaa voivat olla johtava malli sille, miten kirkkomme voi vahvistaa omaa evankelioimisstrategiaansa ja –toimintaansa.

Pappeja koulutetaan nykyistä paremmiksi evankeliumin julistajiksi. Kaikessa toiminnassa korostetaan kasteen lahjaa sekä kasteen kutsua ja velvoitusta elää aitoina Kristukseen uskovina kristittyinä. Ehtoollisella ja ripissä palataan kasteessa saatuun armoon. Kastettuja rohkaistaan mahdollisimman usein käymään pyhällä ehtoollisella. Samanaikaisesti messun

inhimillistä ja jumalallista laatua tulee nostaa huomattavasti. Maallikkojen tulee osallistua messun toteutukseen keskeisellä tavalla. Maallikoilla on myös ratkaiseva rooli evankeliumin viemisessä todistukseksi kaikkialle ihmisten arkeen. Rippi otetaan aktiiviseen käyttöön uskossaan riutuvien ravinnoksi ja vahvistukseksi.

Kaikkia näitä neljää tunnustuskirjoista nousevaa kirkon olemassaolon ja toiminnan peruspilaria tulee harjoittaa mahdollisimman suurella avoimuudella etsien ja tavoittaen erityisesti niitä, jotka ovat joutuneet kauas seurakunnan elämän todellisuudesta tai eivät ole koskaan siitä osallisia olleetkaan.

2.1.4. Evankelioimisen kokonaissuunnitelman laatiminen ja sen taustaa

Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliiton (SKSK, myöhemmin Suomen kirkon Seurakuntatoiminnan Keskusliitto) asiakirjassa *Evankelioimistyön kokonaiskirkollista kehittämistä ja koordinointia koskeva perusteltu kokonaissuunnitelma* 21.12.1990 on kuvattu evankelioimisen kokonaissuunnitelman laatimista. Kirkolliskokous oli edellyttänyt vuonna 1989, että evankelioimistyön kehittämisestä laaditaan perusteltu kokonaissuunnitelma. Kirkkohallitus oli pyytänyt 4.12.1989 kirjeellään SKSK:a laatimaan evankelioimistyön kehittämisestä perustellun kokonaissuunnitelman vuoden 1990 loppuun mennessä.

SKSK oli taas uskonut evankelioimistyön kokonaiskirkollisen kehittämisen ja koordinoinnin Evankelioimistyön neuvottelukunnalle, joka koostui alan asiantuntijoina kutsutuista seurakuntien ja järjestöjen edustajista. Laajennettu piispainkokous oli asettanut neuvottelukunnan 7.12.1967, jolloin laajennettu piispainkokous antoi SKSK:n tehtäväksi muodostaa toimikunta järjestämään säännöllisin väliajoin yhteisiä neuvottelutilaisuuksia työn kehittämiseksi ja yhteistoiminnan lujittamiseksi.

Neuvottelukunnan tehtäväksi muodostui evankelioimistyön selvittely sekä hyvinkin erilaisten evankelioimista koskevien näkemysten yhteensovittaminen. Yhteensovittava rooli muodostui neuvottelukunnan vaativaksi, mutta keskeiseksi tehtäväksi. Tässä tarkoituksessa neuvottelukunta järjesti useita evankelioimista käsitteleviä neuvotteluja ja seminaareja sekä

julkaisi muistioita ja selvityksiä. Piispainkokous hyväksyi neuvottelukunnan esityksen pohjalta evankelioimistoimikunnan malliohjesäännön keväällä 1978.

Evankelioimistyön neuvottelukunta käynnisti vuonna 1988 kirkon evankelioimistyön kokonaistrategian valmistelun. Valmistelun lähtökohtia selvitetessä ilmeni, että ensimmäisenä tehtävänä tulee olla teologisen ja strategisen selvityksen laatiminen. Tämän vuoksi Evankelioimistyön neuvottelukunta katsoi, että kirkkohallituksen tarkoittaman perustellun kokonaissuunnitelman laatiminen on mahdollista vasta sitten, kun edellä mainittu evankelioimistyön teologinen ja strateginen selvitys on valmistunut. Selvitys on keskeinen osa kokonaissuunnitelmaa. Selvitys ja siitä saatu palaute luovat edellytykset kokonaissuunnitelman laatimiselle.

Teologinen ja strateginen selvitys evankelioimisesta valmistui syksyyn 1991 mennessä. Selvityksen laatija oli dosentti Risto Ahonen. Neuvottelukunta itse osallistui aktiivisesti selvityksen valmistamiseen. Se lähetettiin kirkolliskokouksen toimikuntavaliokunnalle ja piispainkokoukselle.

Saku Toiviainen (1996) laati muistion aiheesta ”Evankelioimistyön kokonaiskirkollinen koordinointi ja kehittäminen” toimiessaan evankelioimistyön neuvottelukunnan sihteerinä. Varsinainen laaja evankelioimistyön kokonaisselvitys ilmestyi kolmena kirjana vuosina 1992-1993 (Risto Ahonen: Evankelioiminen kirkon perustehtävänä, Harri Heino: Kenet kirkko kohtaa?, Riitta Aaltonen, toim.: Missionaarinen seurakunta). Kokonaisselvitys pyrki liittämään kansainvälisessä keskustelussa paljon esillä olleen missionaarisen kirkkokäsityksen suomalaiseen seurakuntaelämään.

Kirkon lähetystyön kehittämistoimikunnan mietinnössä ”Koko kirkon missio” (1998) todetaan, että vuonna 1993 valmistuneen kokonaisselvityksen mukaan evankelioiminen ei ole vain kirkollinen työmuoto, vaan se kuuluu kirkon olemukseen. Kirkon olemus toteutuu paikallisseurakunnassa, joka on toiminnan perusyksikkö. Yhdistyksen tai herätysliikkeen toiminta ei vapauta paikallisseurakuntaa missionaarisesta vastuusta. Seurakunta toteuttaa evankelioimistehtävänsä, jos sen toimintaa ohjaa kysymys siitä, miten kaikki sen alueella elävät ihmiset pääsisivät evankeliumista osalliseksi. Paikallisseurakuntaa korostava tulkinta

on muun muassa selkeyttänyt evankelioimisjärjestöjen suhdetta seurakuntaan. Sisällöllisesti kokonaisselvitys kuvaa evankelioimisen kokonaisvaltaiseksi samalla tavalla kuin on totuttu puhumaan lähetystyöstä; siihen kuuluu Kristuksesta todistaminen sekä sanoin että teoin. Tavoitteeksi asetetaan "missionaarinen ja diakoninen seurakunta".

Evankelioimistyön kokonaisselvityksen pohjalta kirkolliskokous teki vuonna 1995 periaatepäätöksen, jonka mukaan kirkkohallituksen vastuu evankelioimistyöstä lisääntyy. Kirkolliskokous asetti keväällä 1996 evankelioimistyön toimikunnan edistämään missionaarisen kirkko- ja seurakuntanäkemyksen toteutumista kirkossa ja seurakunnissa. Toimikunnan tehtävänä oli edistää seurakuntaelämän missionaarisuutta ja uudistumista sekä etsiä konkreettisia toteuttamismuotoja kirkon kokonaisvaltaiselle todistukselle ja palvelulle, niin että kirkon missionaarisuus saisi laaja-alaiset ilmenemismuodot myös paikallisseurakunnissa. Toimikunnan tehtävänä on myös kehittää kirkon tavoittavan työn muotoja monikulttuuristuvassa Suomessa sekä edistää lähetystyön kokemusten hyödyntämistä seurakuntaelämässä. Yhteistyötä eri tahoihin kuten Kirkkohallituksen toiminnallisen osaston yksiköihin ja kirkon lähetystyön toimikuntaan on tässä asiassa pidetty tärkeänä. Toimikunta on järjestänyt valtakunnallisia evankelioimisen seminaareja ja konferensseja vuosina 2003–2016.

Vuonna 2016 alkaneella kirkolliskokouskaudella Kirkkohallituksen toimikunnat lakkautettiin. Evankelioimistyön toimikunnan tilalle perustettiin 2016 evankelioinnin neuvottelukunta. Neuvottelukuntakautena ei ole järjestetty seminaareja tai konferensseja, vaikka suunnittelua on ollut. Ensimmäisellä neuvottelukuntakaudella pyrittiin yhteisiin päiviin evankelioivien järjestöjen omien päivien kanssa, mutta siihen ei muodostunut riittävää yhteistä tahtoa.

Evankelioinnin neuvottelukunnan työskentelyssä ilmeni, että seurakunnissa ja järjestöissä on olemassa uusia missionaarisia toimintamuotoja, joiden saaminen neuvottelukunnan tehtäväkenttään olisi tärkeää. Kun kirkon strategiaprosessit etenivät, ilmaistut painopisteet tukivat ajatusta laajentaa neuvottelukuntaa myös hengellisen elämän kysymysten suuntaan. Ovet auki -strategian laajasti ymmärretty missionaarinen näkökulma tuli näin otettua huomioon.

Kirkkohallituksessa pyrittiin vuonna 2021 vähentämään neuvottelukuntien ja työryhmien määrää. Neuvottelukuntia sekä yhdistettiin että järjestettiin uudelleen. Hengellisen elämän kysymyksille ei ollut omaa neuvottelukuntaa ja nämä asia-alueet liitettiin Evankelioinnin ja hengellisten kysymysten neuvottelukuntaan.

2.1.5. Evankelioinnin määrittelyä Suomen ev.-lut. kirkon asiakirjoissa

Seuraavassa esitetään tuoreimmat määritelmät siitä, miten evankelioiminen ymmärretään Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.

Aikuiset seurakuntalaisina -kehittämisasiakirjassa (2012) evankelioiminen on määritelty siten, että se on seurakunnan perustehtävän toteuttamista, ja sen muotoja on lukuisia. Se on ilosanoman kertomista Jeesuksesta ja Jumalan kutsun välittämistä ihmisille. Ihmisiä kutsutaan Jumalan yhteyteen ja löytämään oma tapansa toteuttaa hengellistä elämäänsä ja kutsumustaan.

Evankelioiminen merkitsee sitä, että kristityt yksilöinä ja kristilliset kirkot yhteisöinä kertovat Kristuksesta ja kristittyinä elämisestä erityisesti sanallisesti, mutta myös teoin, elämällä ja toiminnalla. Oman vakaumuksen ja kirkon yhteisen uskon tunnustaminen on kristityn oikeus ja kutsumus.

Kaikkialta kaikkialle – kirkon missio nyt. Missiologinen tuntemus ja osaaminen kirkon työssä -julkaisussa (2018) on käsitelty kirkon missiota. Sisällöllisesti kirkon missio ymmärretään nykyään kokonaisvaltaisesti: sosiaalieettinen vastuu, heikoimpien puolesta puhuminen, profeetallinen toiminta ja evankeliumin julistus uskon synnyttämiseksi kuuluvat erottamatta yhteen. Kokonaisvaltaisesti määritelty missio on kirkon olemisen tapa, jolloin kyseessä ei ole ainoastaan yksi ”työala” muiden joukossa vaan mission tulee läpäistä seurakunnan kaikkea elämää ja olla kristityn elämänmuoto.

Yhteinen todistus, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetyksen peruslinjaus (2018) liittyy kokonaisvaltaisen lähetyksen ja evankelioimisen lähelle toisiaan. Seurakunta

elää kaikessa toiminnassaan lähetystä todeksi. Kokonaisvaltainen lähetys ottaa huomioon koko ihmisen. Kristillinen todistus alkaa kotoa ja kotiovelta. Seurakunnan ja sen jäsenten tehtävänä on edistää lähetystyötä ja osallistua siihen omien mahdollisuuksiensa mukaan. Kokonaisvaltainen lähetys toimii kaiken seurakuntaelämän pohjana ja edellyttää rukousta ja rohkeutta luoda uusia toimintamuotoja.

Evankeliumi on liikkeelle lähettävä voima. Kirkko kohtaa kokonaisvaltaisesti kaikki ihmiset lähetystyön ja evankelioimisen välityksellä. Kirkko ja sen seurakunnat jäsenineen sekä kirkon lähetysjärjestöt vievät rohkeasti sanoman lähellä ja kaukana elävien keskuuteen. Ne julistavat evankeliumia ja viestivät siitä monin eri tavoin erityisesti siellä, missä Kristusta ei vielä tunneta. Samoin kohdataan niitä, jotka ovat vieraantuneet kristillisestä uskosta. Kirkon mission kannalta maantieteellisiä ja muita reuna-alueita on kaikkialla.

Niin lähetysjärjestöjen kuin muidenkin järjestöjen kokemusta, osaamista ja koulutusta voidaan hyödyntää nykyistä enemmän evankelioimistoiminnan vahvistamisessa.

Ovet auki – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026 (2020) liittyy aiempaan Kohtaamisen kirkko -strategian määritelmään: Kirkon tehtävänä on kutsua ihmisiä Jumalan yhteyteen sekä rohkaista välittämään lähimmäisistä ja luomakunnasta. Määritelmä tähdentää, että pelastavan evankeliumin julistus, osallisuus, yhteisvastuu, heikoimpien puolesta puhuminen, sielunhoito, tasa-arvosta ja ihmisarvosta huolehtiminen sekä luomakunnan eheyden vaaliminen kuuluvat yhteen.

Ovet auki –strategian mukaan kirkon elämä on missionaarista. Siksi on lähdeävä liikkeelle julistamaan ja palvelemaan. Evankeliumi eletään todeksi ihmisten keskellä. Diakonian tarve lisääntyy. Eriarvoisuuden kasvaminen, yksilöllistyminen, syrjäytyminen ja ihmisten turvattomuus haastavat kirkon käyttämään uusia toimintamalleja ja -tapoja.

Strategian periaatteiden mukaisesti kirkon tehtävänä on julistaa rohkeasti evankeliumia Kristuksesta muuttuvassa yhteiskunnassa ja uskonnollisessa kentässä. Kirkossa käytetään kieltä, jota ihmiset ymmärtävät, sekä tunnistetaan hengellisyyden, henkisyiden, mystiikan ja omakohtaisen kokemuksen merkitys.

Kirkon yhteinen strategia tarjoaa suuntaviivoja evankelioimistoimintaan. Olennainen kysymys on, toteuttaako kirkko ja seurakunnat perustehtävänsä. Evankelioimistoiminta kirkossa painottuu paikallisseurakuntiin. Evankelioiminen läpäisee koko seurakunnan toiminnan. Erityisen tärkeää olisi painottaa tavoitettavaa toimintaa.

Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ekumeeninen toimintalinjaus vuoteen 2026 (2021) nojaa koko kirkon Ovet auki -strategian kuuteen perusvalintaan. Toimintalinjaus tarkastelee näitä valintoja ekumeenisesta näkökulmasta.

Toimintalinjauksessa on kirjattu, että kirkon ykseyden ja yhteyden vahvistaminen tukee oman kirkkomme missionaarisuutta ja kirkkojen yhteistä todistusta ja palvelua. Tärkeä osa sitä on eri kristillisten perinteiden tarjoaman rikkauden, voimavarojen ja verkostojen huomioon ottaminen yhteisen mission haasteisiin vastattaessa.

Toimintalinjauksen mukaan kristittyjen ja kirkkojen ykseyden ja yhteyden vahvistaminen koituu myös todistuksen ja palvelun hyödyksi. Kirkon elämän läpäisevänä periaatteena ekumenia palvelee missionaarisuutta. Sitä kautta etenkin lähetyksen, evankelioinnin ja myös uskontodialogin tehtäväkentät tulevat lähelle ekumeniaa.

2.2. Ekumeeninen ja kansainvälinen keskustelu evankelioimisesta

Edustaja-aloitteessa sekä lähetekeskustelussa viitattiin ekumeenisiin dokumentteihin ja kansainvälisiin kokemuksiin evankelioimisesta. Tässä alaluvussa selvitetään ekumeenista ja kansainvälistä keskustelua evankelioimisesta. Lähteenä on käytetty Jaakko Rusaman valiokunnalle antamaa laajaa asiantuntijalausuntoa.

2.2.1. Näkökulmia evankelioimiseen 2000-lukuun saakka

Suomalaista ja suomalaisten tekemää missiologista tutkimusta on varsin paljon. Sen sijaan evankelioimista koskeva suomalainen tutkimus on ollut vähäistä, vaikka viimeisten kolmen

vuosikymmenen aikana on käyty runsaasti ekumeenista ja kansainvälistä keskustelua evankelioimisesta. Dosentti Risto Ahosen laatima perusteellinen teologinen selvitys ”Evankelioiminen kirkon perustehtävänä” on toistaiseksi kattavin suomenkielinen selvitys kansainvälisestä ekumeenisesta evankelioimiskeskustelusta. Se kattaa ajanjakson 1900-luvun lopulle.

Evankelioimista ei ole syytä tarkastella vain kansallisena kysymyksenä, koska se on osa globaalin kirkon yhteistä missiota. Kansainväliset ekumeeniset lähetyskonferenssit ja yhteiskristilliset lähetyskongressit vuodesta 1910 alkaen tarjoavat hyödyllisen taustan evankelioimisesta käytävän keskustelun ymmärtämiselle.

Seuraavassa on esitelty kronologisesti ja tiivistetysti tärkeimmät virstanpylväät.

Vuonna 1910 perustettua Kansainvälistä lähetysneuvostoa (International Missionary Council) pidetään yhtenä merkittävimmistä järjestäytyneen ekumeenisen liikkeen synnyttäjistä. Siellä käytettiin synonyymisesti käsitteitä ”evangelization”, ”evangelism”, ”mission”, ”foreign mission” ja ”evangelistic programmes”. Toinen viime vuosisadan ekumeenisen aktiivisuuden edistäjistä oli vuonna 1919 perustettu World Alliance for Promoting Christian Unity among Churches. Se myötävaikutti vuonna 1925 pidettyyn sosiaalieettiseen ekumeeniseen Life and Work -konferenssiin ja vuonna 1927 pidettyyn opillisia kysymyksiä käsitelleeseen ekumeeniseen Faith and Order -konferenssiin.

Vuonna 1928 pidettiin Jerusalemin lähetyskonferenssi, jossa korostui sosiaalisen evankeliumin vaikutus. Life and Work - ja Faith and Order -liikkeiden pohjalta muodostettiin Kirkkojen maailmanneuvosto (KMN), jonka virallinen perustaminen siirtyi toisen maailmansodan vuoksi vuoteen 1948.

Jerusalemin lähetyskonferenssi paalutti evankelioimisen käsitettä merkittävästi. Kyse on ihmisen kaikki tarpeet huomioon ottavasta missionaarisuudesta. Evankeliumi ei vain kerro Kristuksesta vaan Kristus itse on evankeliumi. Hänessä Jumala tulee lähelle ihmistä ja ilmoittaa itsensä. Tähän evankelioimiskäsitykseen sisältyvät kasvatus, terveydenhuolto ja köyhien aseman parantaminen.

Vuoden 1938 lähetyskonferenssissa Tambaramissa tapahtui käänne lähetysajattelussa. Evankelioiminen nähtiin nyt aikaisempaa kapeammassa merkityksessä. Se oli ennen kaikkea sovitussanomien julistamista Kristuksessa. Evankelioimisen keskeisenä tavoitteena pidettiin hengellistä kääntymistä.

Whitbyn lähetyskonferenssissa vuonna 1947 korostettiin, että evankeliumi koskettaa ihmisten jokapäiväisiä ja konkreettisia kysymyksiä. Uutena näkökulmana korostettiin evankelioimisen ja lähetysten eskatologista luonnetta. Evankelioimista kutsuttiin missionaariseksi julistukseksi. Tämä näkemys oli vahvasti esillä *Kirkkojen maailmanneuvoston perustamiskokouksessa 1948* ja erillisenä tutkimusohjelmalla sen jälkeen.

Edelleen tänä päivänä kantavin missionaarinen ja kirkon missionaalisuutta kuvaava käsite "Missio Dei" vahvistettiin *Willingenin lähetyskonferenssissa vuonna 1952*. Etsittiin uutta mallia kirkon ja lähetysten suhteille. Kirkko ei ollut lähetysten keskipiste eikä tavoite, koska Jumalan pelastava toiminta edeltää sekä kirkkoa että lähetystä. Kirkkoa ei voi alistaa lähetykselle eikä lähetystä kirkolle. Kirkon rooli haluttiin ymmärtää lähettäjistä lähetetyksi. Näin Missio Dei -käsitteellä haluttiin korostaa lähetystyön jumalakeskeistä ja kolminaisuusopillista luonnetta. Kolmiyhteinen Jumala on lähetysten ja evankelioimisen subjekti. Niin kuin Isä lähetti Pojan ja Pyhän Hengen, niin Kristus lähettää omansa Pyhän Hengen kautta maailmaan.

Kirkkojen maailmanneuvoston toinen yleiskokous Evanstonissa vuonna 1954 pitäytyi eskatologiseen näkökulmaan, mutta toi aikaisempaa vahvemmin kristologisen korostuksen. Jeesus on itse evankelista ja "Jeesus Kristus on se evankeliumi, jota julistamme". Evankelioiminen on osallistumista Kristuksen elämään ja palvelutyöhön maailmassa.

New Delhissä 1961 Kirkkojen maailmanneuvosto totesi, että julistus ja palvelu kuuluvat saumattomasti yhteen ja että "lähetyskäsky on annettu koko kirkolle koko evankeliumin viemiseksi koko maailmaan". Missionaarisuus on kirkon keskeinen tehtävä. Kirkon ja lähetysten välillä ei voi olla eroa. Kirkko on, koska lähetys on.

Vuonna 1963 México Cityn lähetyskonferenssi julisti kristillisen kirkon lähetystehtävää kuudella mantereella ja missionaarisen toiminnan kaksisuuntaista liikettä. Kehitys evankelioimista käsittelevässä keskustelussa johti nopeasti siihen, ettei enää voitu puhua vain sisä- ja ulkolähetyksestä. Maantiede ei ole määräävä tekijä, vaan raja ilmenee uskon ja epäuskon välillä.

Ekumeenisen lähetysteologian syvä kriisi koettiin 1960-luvun lopulla, erityisesti *Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokouksessa Upsalassa 1968*. Kymmenien kirkkojen ja erityisesti lähetysjärjestöjen luottamus Kirkkojen maailmanneuvostoon oli vakavasti koetuksella. Mitä merkitsi kirkon mission uudistus? Miten Jumalan valtakunta toteutuu maailmassa, jossa on paljon epäoikeudenmukaisuutta ja epäoikeudenmukaisia rakenteita? Tuloksena oli repeämä ekumeenisessa lähetysliikkeessä.

Kärjistymistä lisäsi vielä Kirkkojen maailmanneuvoston järjestämä *Bangkokin lähetyskonferenssi 1972-1973*. Siellä teeman ”Pelastus tänään” avulla pelastukseen ja sen vaikutuksiin luettiin lähes kaikki mahdollinen ihmiselämän parantaminen. Korostus oli yhteiskunnallisessa vanhurskaudessa. Puhe vapautuksesta tulkittiin vapautuksena taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta sorrosta. Vapautuminen synnistä ja syyllisyydestä ei ollut keskeistä.

Tämän keskustelun laineita koettiin monin tavoin koko maailmassa. Herätyskristilliset ja evankelikaaliset tahot nostivat uudella tavalla päätään ja alkoivat luoda uusia rakenteita.

Taitekohtana oli *vuonna 1974 pidetty Lausannen evankelioimiskongressi*. Samana vuonna roomalais-katolisen kirkon piispat ja ortodoksinen kirkko pitivät konferenssit evankelioimisesta. Lausannessa ei vielä luotu kilpailevaa organisaatiota Kirkkojen maailmanneuvostolle, vaan siitä alkoi Lausannen liike, jota yhdisti ns. Lausannen julistus. Evankelioiminen on oma kristillisen todistuksen muotonsa, joka on yhtäältä itsenäinen, toisaalta liittyy sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen.

Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokouksessa Nairobissa 1975 korostettiin sitä, kuinka evankeliumi kertoo Jumalan valtakunnasta, hänen rakkaudestaan Jeesuksessa Kristuksessa

sekä armosta ja syntien anteeksiantamisesta. Tämän ohella kristittyjen on osallistuttava taisteluun oikeudenmukaisuuden ja ihmisarvon puolesta, tuomittava kaikki ihmisoikeuksien loukkaukset ja sitouduttava elämän riskeihin. Yleiskokouksen viesti evankelioimisesta kuului näin: ”Evankelioiminen perustuu Jumalan itsensä uhraavaan rakkauteen kuuliaisuudessa ylönousseeseen Kristukseen. Evankelioiminen on kuin sitä, että kerjäläinen kertoo toiselle kerjäläiselle, mistä he molemmat voivat löytää leipää.”

Vuonna 1989 pidettiin Manilassa Lausannen liikkeen lähetyskongressi. Siellä hyväksytyssä Manilan julistuksessa vahvistettiin sitoutuminen Lausannen periaatteisiin. Manilan julistus käsitteli kahta teemaa: ”Julistakaa Kristusta siihen asti kunnes hän tulee” ja ”Kutsu koko kirkolle viemään koko evankeliumi koko maailmaan”. Korostus oli Raamatun arvovallassa.

Melbournen lähetyskonferenssissa vuonna 1980 yritettiin etsiä yhteistä näkemystä. Yhteistä lähetyksen ja evankelioimisen tulkintaa ei kyetty esittämään. Lähetyksen ja evankelioimisen kysymyksistä tärkeimpinä pidettiin köyhien, sorrettujen ja alistettujen puolustamista sekä niihin vaikuttaviin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin valtarakenteisiin puuttumista.

Kirkkojen maailmanneuvoston vuonna 1982 julkaisemassa ekumeenisessa raportissa lähetyksestä ja evankelioimisesta pyrittiin löytämään konsensus vuosikymmeniä käydystä ekumeenisesta keskustelusta. Kirkkojen ja lähetysjärjestöjen edustajat totesivat, että kirkot ovat kaikkialla lähetystilanteessa.

Kirkkojen maailmanneuvoston *Vancouverin yleiskokouksen 1983* teemana oli ”Jeesus Kristus, maailman elämä”. Yksi jaostoista oli ”Todistus jakaantuneessa maailmassa”, jonka loppuraporttia ei lopulta hyväksytty kokouksessa, mutta se kuitenkin liitettiin päätösasiakirjoihin. Viestissään kirkuille yleiskokous vakuutti, että ”uudistamme sitoutumisemme lähetykseen ja evankelioimistyöhön”. Esille nostettiin kristillisen todistuksen merkitys ja luonne eri kulttuureissa, jumalanpalveluselämässä, lasten ja köyhien parissa sekä muiden uskontojen edustajia kohdattaessa.

Vuoden 1989 Kirkkojen maailmanneuvoston lähetyskonferenssissa San Antoniossa Yhdysvalloissa jatkui keskustelu Kristuksen esimerkistä. Puhe lähetyksestä korosti Kristusta

opettajana ja esimerkkinä hänen pelastustyönsä kustannuksella. Käsitys lähetyksestä ja evankelioimisesta oli osallistumista ihmisten kärsimykseen ja taisteluun oikeudenmukaisemman yhteiskunnan puolesta.

Kirkkojen maailmanneuvoston Canberran yleiskokouksessa 1991 keskityttiin tietoisesti järjestön historiassa ensimmäistä kertaa kolmanteen uskonkappaleeseen. Se tarjosikin hyvin erilaisia ja keskenään ristiriitaisia tulkintoja kristillisen kirkon todistuksesta ja ympäröivän yhteiskunnan ymmärtämisestä.

Maailmanlähetyksen konferenssissa Salvador da Bahíassa Brasiliassa työsti vuonna 1982 valmistunutta lähetyssasiakirjaa, johon oli kerätty runsaasti aineistoa ja kokemuksia Kirkkojen maailmanneuvoston jäsenkirkoilta. Kirkon universaaliin luonteeseen kuuluvat lähetyksen ja evankelioiminen. Lähetyksen toteuttaja on aina kirkko ja sen paikallisseurakunta eikä tehtävää voi delegoida ainoastaan järjestöille.

Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokous Hararessa Zimbabwessa 1997 totesi, että evankeliumi puhuu niiden puolesta, jotka kohtaavat maailmassa sosiaalista ja taloudellista epäoikeudenmukaisuutta. ”Evankelioimisen tulee olla kirkon mission keskuksessa kohti sosiaalista muutosta (transformation).” Tämä muutos on jokaisen henkilökohtainen muutos, ja sitä tulee korostaa pyrittäessä muuttamaan globaaleja järjestelmiä. Kokouksessa painotettiin useaan kertaan, että lähetyksen ja evankelioimisen tulee liittyä rakenteelliseen muutokseen maailmassa.

Edellä esitetyn mukaan yleiskokouksissa vuosikymmeniä jatkuneet keskustelut ja selvitykset osoittavat sen, että yhteys lähetyksen ja evankelioimisen välillä on todellisuutta: kirkon ykseyden ilmentäminen ja kirkon missionaarisuus kuuluvat yhteen. Molemmat kuuluvat kirkon olemukseen ja perustehtäviin. Siksi evankelioimista on aina syytä tarkastella ekklesiologisesta lähtökohdasta käsin. Ekumeeninen konsensus on, että kirkko ja lähetyksen kuuluvat yhteen. Samalla tavoin evankeliumin julistaminen ja kirkon yhteiskunnallinen vastuu liittyvät kiinteästi toisiinsa. Haasteena on vuosikymmenien ajan ollut se, miten kamppailu yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden puolesta integroidaan kristillisen kirkon kokonaisvaltaiseen todistukseen eli lähetykseen ja evankelioimiseen. Missionaarisuus on paikallisen seurakunnan elinehto. Se alkaa kotiovelta.

Mitä on jäänyt lopputulokseksi näistä 1900-luvulla käydyistä kiistoista ja keskusteluista? Ainakin kaksi näkökulmaa voidaan nostaa esille. Ensinnä evankelioimisessa on nähtävä kolmiyhteisen Jumalan toiminta. Sitä ei kavenneta johonkin Jumalan kolmesta persoonasta, vaikka eri vuosikymmeninä niin on tehty johtuen teologisista ja yhteiskunnallisista muutoksista. Toiseksi evankelioiminen on koko kirkon pysyvä lahja ja tehtävä. Lähtökohta on kirkon olemuksessa Jumalan tahdon toteuttajana. Usko on lahja, jonka ihminen voi ottaa vapaaehtoisesti vastaan. Käytännön ratkaisut eivät ole kirkon perustehtävästä irrallisia kampanjoita tai kirkon tunnustusta kaventavia projekteja. Nämä painotukset on tuotu esille myös kirkkomme lähetyksen peruslinjauksessa, ”Yhteinen todistus”, johon evankelioimistoiminnan vahvistamista käsittelevässä edustaja-aloitteessa viitataan.

1900-luvun alkupuolella painotus oli siinä, että evankeliumia tulisi julistaa mahdollisimman laajalle. Evankelioiminen oli keskeinen lähetystyön muoto eikä tehty erottelua julistuksen ja diakonian välillä. Muutos tapahtui kahden maailmansodan ja ekumeenisen yhteistyön seurauksena. Aikaisempaa vahvemmin nousi esille yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden haasteet maissa, joissa lähetystyötä tehtiin. Taustalla oli myös 1960-luvulla alkanut radikalismi, jossa etsittiin ja jopa ihannoitiin yhteiskunnallista vanhurskautta monissa poliittisissa liikkeissä. Vuosisadan loppuvuosikymmeninä esiintyikin vastakkainasettelua perinteisen evankeliumin julistamisen ja uudenlaisen yhteiskunnallisen vaikuttamisen välillä.

2.2.2. Kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen kannanottoja

Perinteisten kirkkojen käsitykset evankelioimisesta, sen tulkinnat ja toiminnot vaihtelevat. Lähtökohtaisesti ne liittyvät missiokäsitteen ymmärtämiseen.

Roomalaiskatolinen kirkko

Roomalaiskatolinen kirkko on täysjäsen Kirkkojen maailmanneuvoston Maailmanlähetyksen ja evankelioimisen komissiossa ja Faith and Order -komissiossa, vaikka kirkkona katolinen kirkko ei ole Kirkkojen maailmanneuvoston jäsen. Siksi voidaan sanoa, että lähetyksen ja

evankelioimisen kysymyksissä Kirkkojen maailmanneuvosto tuo julki erittäin laajan kristittyjen käsityksen kirkon missionaalaisesta luonteesta ja missionaarisesta tehtävästä.

Katolisen kirkon kannanotot ja viime vuosien aktiivinen osallistuminen evankelioimisesta käytävään keskusteluun ovat olleet merkittäviä. Huomattava käänne tapahtui Vatikaanin toisessa kirkolliskokouksessa 1962-1965. Käsite ”evankelioiminen” vakiintui katolisessa kirkossa vasta 1970-luvulla.

Katolisen kirkon kirkkolaki, *Codex Iuris Canonici*, toteaa selkeästi, että lähetys nousee kirkon olemuksesta. Se on kirkon maailmaan lähettämistä ja sen työn hoitamista, jonka apostolit uskoivat kirkolle. Paavi Paavali VI:n kiertokirje *Evangelii Nuntiandi* (1975) on pidetty katolisen kirkon uusevankelioimisen peruskirjana. Evankelioiminen on kirkon päätehtävä. Kristus oli evankelista, ja kirkon tulee seurata hänen esimerkkiään. Kiertokirjeen mukaan evankelioiminen merkitsee evankeliumin viemistä kaikkialle, ja myös kulttuurit on evankelioitava niin, että ne uudistuvat sisältä käsin.

Paavi Johannes Paavali II:n kiertokirjeessä *Redemptoris Missio* (Lunastajan lähetys) vuodelta 1990 esitetään kolme periaatetta. Ensinnä evankeliumia on vietävä kaikkialle, missä Kristusta ei vielä tunneta. Toiseksi kristittyjä on hoidettava pastoraalisesti ja vahvistettava heidän uskoaan niin, että he voivat sitoutua universaaliin lähetystyöhön. Kolmanneksi paavi kiinnitti huomiota perinteisissä kristillisissä maissa kristinuskosta vieraantuneisiin. Hän puhui uudelleen evankelioimisesta. Tähän viimeksi mainittuun teemaan erityisesti Euroopassa ovat paavit Benedictus ja Franciscus kiinnittäneet huomiota.

Paavi Benedictus XVI:n apostolinen kehotuskirje *Verbum Domini* (Jumalan sana) vuodelta 2010 painottaa, että kirkossa on vahvistettava missionaarista tietoisuutta. Paavi korostaa piispojen yhteisenä käsityksenä sitä, että Jumalan sanan julistamisen lähetystehtävä on kaikkien Jeesuksen Kristuksen opetuslasten tehtävä kasteen perusteella. Päätäväinen sitoutuminen lähetystyöhön on välttämätöntä. Lähetystyön tekeminen on selvä merkki kirkollisen yhteisön kypsyydestä. Uusi evankelioiminen on välttämätöntä. ”Kirkko, joka on varma Herransa uskollisuudesta, ei väsy julistamaan evankeliumin hyvää sanomaa ja kutsuu kaikki kristittyjä löytämään uudelleen Kristuksen seuraamisen vetoavuuden.” Kirkon vastuu ei

rajoitu vain siihen, että maailmalle tarjotaan yleisesti hyväksytyjä arvoja. Tarvitaan Jumalan sanan selkeästi ilmaistua julistamista: ”Vain siten olemme uskollisia Kristuksen antamalle tehtävälle”.

Paavi Franciscuksen kiertokirjeessä *Evangelii gaudium* (Evankeliumin ilo) vuodelta 2013 nykyinen paavi kehottaa kirkkoa uuteen evankelioimiseen, joka nousee rakkauden kokemuksesta. Paavi kysyy, miten voimme olla jakamatta rakkautta muiden kanssa, jos olemme itse saaneet kokea sellaista rakkautta, joka on uudistanut elämämme (artikla 9). Paavi sanoo unelmoivansa sellaisesta missionaarisesta sysäyksestä, joka kykenee muuttamaan kaiken. Silloin kirkon tavat, aikataulut, kielenkäyttö ja rakenteet kanavoidaan evankelioimiseen tätä maailmaa varten eikä kirkon itsensä säilyttämistä varten (artikla 27).

Paavi Franciscus teki maaliskuussa 2022 tärkeän muutoksen katolisen kirkon rakenteeseen: Uskonopin kongregatio pudotettiin sille vuosisatoja kuuluneesta protokollan mukaisesta ykkösasemasta ja tilalle nousi uuden evankelioimisen kongregatio. Näin uudistettu kirkon hallintorakenne jo osoittaa, kuinka katolinen kirkko pitää evankelioimista tärkeimpänä haasteenaan ja suuntautuu missionaarisesti ulospäin ihmisten tavoittamiseen evankeliumilla.

Ortodoksiset kirkot

Ortodoksiset ja orientaaliortodoksiset kirkot ovat olleet missionaarisessa keskustelussa varsin aktiivista. Kirkkojen maailmanneuvosto rohkaisi 1970-luvulta alkaen ortodoksisia kirkkoja osallistumaan missiologiseen keskusteluun ja määrittelemään oman asemansa.

Ortodoksien korostuksena on pääsääntöisesti ollut se, että kirkon missionaarisuuden tulee perustua trinitaariseen teologiaan. Kun Kristus lähetti apostolinsa maailmaan, se perustui siihen, että Kristus oli itse Jumalan ja Pyhän Hengen lähettämä (Joh. 20:21-23). Leimallista ortodoksille missiologialle on liturgisen elämän merkitys ja seurakunnan papillisen roolin kautta yhteys ympäröivään yhteiskuntaan. Liturginen elämä on lähde, josta kristillinen elämä kumpuaa ja saa sisältönsä. Mission perussuunta ei ole ulospäin lähtemisessä vaan yhteen tulemisessa. Kirkko ei pyri menemään itsensä ulkopuolelle vaan kutsuu ja vetää kaikkia yhteyteensä, sisäpuolelle.

Toisin kuin roomalaiskatolinen kirkko, ortodoksinen kirkko ei pyri lähettämään lähetystyöntekijöitä ulkomaille. Koko maailmassa vain muutama kansallinen ortodoksinen kirkko on viime vuosikymmeninä lähettänyt ulkomaille lähetystyöntekijöitä. Yksi niistä oli 1900-luvun lopulla muutaman vuosikymmenen ajan Suomen ortodoksinen kirkko. Lähinnä Keniassa tapahtuvaa työtä tehdään nyt tukemalla paikallista ja kasvavaa ortodoksista kirkkoa. Kanonisen käsityksen mukaan kussakin maassa toimii yksi ortodoksinen kirkko.

Anglikaaninen kirkkoyhteisö

Englannin kirkossa ja anglikaanisissa kirkoissa evankelioimistoiminta alkoi 1700-luvulla. Näkyvimmin toiminta liittyi anglikaanipappien John ja Charles Wesleyyn järjestämiin julkisiin herätyskokouksiin. Ne tapahtuivat Englannin kirkon ja sen ulkomaisten siirtokuntien sisällä, mutta veljesten kuoleman jälkeen liikkeen seuraajat perustivat erillisen kirkkokunnan, metodistikirkon.

Anglikaanisissa kirkoissa evankelioimistoinnin perusmalli on pastoraalinen, joka perustuu paikallisen seurakunnan työhön. Eri puolilla maailmaa ja kirkkoyhteisön kirkkoprovinsseissa tapahtuu paljon evankelioimistointia, joiden tuloksena monien anglikaanikirkkojen jäsenmäärät kasvavat.

Kirkkoyhteisössä luotiin vuonna 1984 yhteinen lähetyksen peruslinja (Mark of Mission) kuvaamaan tiivistetysti lähetyksen olemusta. Neljä vuotta myöhemmin anglikaanipiispojen Lambeth-konferenssi julisti evankelioimisen vuosikymmenen (Decade of Evangelism), jonka saavutukset eivät kuitenkaan olleet erityisen merkittäviä. 1990-luvun alussa anglikaaniseen kirkkoyhteisöön perustettiin yhteinen lähetyksen ja evankelioimisen johtajan virka, ja pysyvä yhteisanglikaaninen lähetyksen ja evankelioimisen komissio.

Evankelioimisen kannalta esimerkkinä voidaan katsoa Englannin kirkkoa. Ennen vuosituhatien vaihdetta aloitettiin Englannin kirkkoon ja moniin anglikaanisiin kirkkoihin perustaa vapaaehtoisvoimin uusia seurakuntia. Tällä hetkellä yhdellä Englannin kirkon piispoista on tehtävänä tämän kehityksen turvaaminen. Seurakuntien istuttaminen (church planting) on vahvistunut ekumeenisesti toteutettavalla Fresh Expressions of Church -ohjelmalla. Se on merkittäväällä tavalla vaikuttanut anglikaanisen kirkon lähetyksen

käytänteisiin, ekklesiologiaan, teologiaan, johtamismenetelmiin, rakenteisiin ja varainkäyttöön. Liike perustuu vahvaan yhteisöllisyyteen ja yhteistyöhän vapaaehtoisten ja kirkon työntekijöiden kesken.

Englannin kirkon keskushallinnossa toimii evankelioimisen ja opetuslapseuden yksikkö, jolla on myös omat toimihenkilöt. Evankelioimistoimintaa varten valmistetaan jatkuvasti runsaasti käyttömateriaalia paikallisia toimijoita varten.

Helluntailaisuus

Valiokunta on käyttänyt lähteenään Arto Hämäläisen artikkelia Helluntailais-karismaatikot kristittyjen globaalia painopistettä muuttamassa – millä eväillä, miten, 2022. Hämäläisen mukaan evankelioiminen kuuluu luonnollisena osana helluntailaisuuteen. Hän lainaa amerikkalaista missiologi Grant McClungia, joka tiivistää helluntailaisen evankelioimis- ja lähetysnäkömyksen sanoin "try to get people saved". Sanonta on peräisin pastori William Seymourilta, joka saarnasi helluntaiherätyksen synnyttyä 1906 Los Angelesissa. Lauseella hän tarkoitti, ettei tule kiinnittää liikaa huomiota Pyhällä Hengellä täyttymiseen kielillä puhumisineen. Tärkeintä oli johtaa ihmiset uskoon, uudestisyntymiseen.

Vaikka helluntailiike on tunnettu vahvoista julistajista ja evankelistoista, Hämäläisen mukaan suurin kasvun myötävaikuttaja on aivan ilmeisesti kuitenkin ollut yleinen pappuus. Jokaisen uskovan oletetaan olevan evankelista, pelastussanomana eteenpäin viejä.

Hämäläisen mukaan helluntailiikettä on leimannut alusta alkaen julistuksen keskeisyys. Jeesus lähetti oppilaansa julistamaan evankeliumia ja "julkihuutamaan" hänen antamansa sanoman, mikä on kreikan *kēryssō*-sanana alkuperäinen merkitys. Tämän vuoksi julistajilla on ollut arvostettu asema helluntailiikkeessä. Toinen keskeinen Jeesuksen antamaan tehtävään liittyvä termi on *euanggelizomai*, joka tarkoittaa hyvän sanoman julistamista, kertomista. Innostus, joka näkyi ensimmäisten Jeesuksen oppilaiden kohdalla hänet kohdattuaan, on leimannut helluntailaisten ja myös muiden Jeesukseen henkilökohtaisesti tutustuneiden reaktioita. Tämä innostus puettiin sanoiksi: "Me olemme löytäneet Messiaan" (Joh. 1:41), ja se sai sanomaan epäilijälle: "Tule, niin näet" (Joh. 1:46). Tämä on tyypillistä helluntailaista narratiivia. Kolmas lähetysnäkömykseen ja evankeliointiin liittyvä Jeesuksen käyttämä termi on *martyreō*. Tämä tarkoittaa sitä, että todistaja on valmis sitoutumaan tehtävänsä jopa kuoleman riskillä.

Seymourin kehotukseen johtaa ihmiset uskoon heijastuu myös henkilökohtainen vastuu toisista ihmisistä. Kadotukseen matkalla olevista kannetaan huolta. Keskeinen missiologinen suuntaviitta helluntaisille ovat olleet Jeesuksen sanat: ”Tämä valtakunnan evankeliumi julistetaan kaikkialle maailmaan, kaikille kansoille todistukseksi, ja sitten tulee loppu.” (Matt. 24:14). Helluntaillaisuudessa on ollut ohjaavassa roolissa myös Pietarin opetus, jossa hän puhuu uskovista, ”jotka odottavat Jumalan päivää ja jouduttavat sen tuloa...” (2 Piet. 3:12). Helluntaillaiset tarttuvat yleensä innolla ajatukseen mahdollisuudesta jouduttaa Herran paluuta.

Tomi Karttunen (2022) artikkelissaan ”Evankelioimisen mallit, kirkon yhteisö ja Kristuksen seuraaminen” on kiteyttänyt teemoja, joista kirkot voivat oppia helluntaillaisuuden eri piirteistä:

- Tunneilmaisuja salliva, kokemuksellinen ja osallistava jumalanpalveluselämä. Kokemus Hengen yhdistävästä voimasta yhteiskunnankin eheyttäjänä.
- Karismaattisen lähetyksen suuntautuminen tarpeiden mukaan. Toivon antaminen paremmasta.
- Helluntaikirkkoilla on voimakas taju Jumalan kutsusta, ja ne tavoittavat aikalaisiaan modernin kulttuurisen kielen kautta musiikin, elokuvien ja television kautta. Helluntaillaiset ovat kontekstuaalisia joukkotiedotusvälineiden käytössä.

2.2.3. Kirkkojen maailmanneuvostossa käytävää keskustelua 2000-luvulla

Vuonna 2005 Ateenan lähetyskonferenssi pidettiin ensimmäistä kertaa ortodoksisen kirkon maaperällä. Kirkkojen keskinäisen sovinnon tavoite oli vahvasti esillä. Millainen on missionaalinen ja evankelioiva kirkko? Kirkkoja haastettiin voimakkaasti yhteiseen todistukseen. Samalla esitettiin vaatimus siitä, että evankelioimisen roolia tulee selkeyttää, kun puhutaan kokonaisvaltaisesta lähetysteologiasta.

Vuonna 2006 Porto Alegressa pidetyssä Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokouksessa jatkettiin hankaliksi osoittautuneita keskusteluja evankelikaalien ja ortodoksisten kirkkojen edustajien kanssa. Kokouksessa ei päästy yksimielisyyteen Pyhän Hengen toiminnasta

maailmassa eikä messiaanisen odotuksen toivosta. Nämä jännitteet heijastuivat suoraan lähetystä ja evankelioimista käydyissä keskusteluissa.

Edinburghin vuoden 1910 lähetyskonferenssin *satavuotisjuhlakokous pidettiin vuonna 2010 Edinburghissa*. Teemana oli lähetysyhteistyö. Vanhat jännitteet Kirkkojen maailmanneuvoston ja evankelikaalisen liikkeen välillä sosiaalietiikasta ja herätyskristillisyydestä olivat käytännössä poissa. Kun vuonna 1910 julistettiin ”maailman evankelioimista tämän sukupolven aikana”, niin vuonna 2010 viestinä oli ”Kristuksesta todistaminen tämän päivän maailmassa”.

Konferenssin julkilausumaan koottiin monia aikaisempia missiologisia korostuksia. Niitä olivat kolminaisuusopillinen perusta, evankeliumin julistamisen ja kristillisen elämän (rakkaus, vanhurskaus ja oikeudenmukaisuus) yhteys, lähetystyön kokonaisvaltaisuus ja aito dialogi toisin uskovien kanssa. Ekumeeniselle liikkeelle ominaisesti tuotiin esille armahtavien ja parantavien yhteisöjen tarve, toiminta oikeudenmukaisuuden, rauhan ja luomakunnan puolesta, valtarakenteiden kritiikki, köyhien voimaannuttaminen ja muuttoliikkeen vaikutus lähetystyöhön.

Kirkkojen maailmanneuvoston viimeisin lähetysasiakirja saatiin valmiiksi *Manilassa vuonna 2012 pidetyssä lähetyskonferenssissa*. Tavoitteena oli saada aikaan ekumeeninen yhteisymmärrys lähetystyöstä ja evankelioimisesta. Toisena tavoitteena oli tuoda kirkkojen uusia ajatuksia ekumeeniselle lähetys- ja evankelioimistoiminnalle.

Kirkkojen maailmanneuvosto piti vuonna 2013 yleiskokouksensa Etelä-Korean Busanissa teemalla ”Elämän Jumala, johda meidät oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan”. Mission kysymyksissä lähetysasiakirjan ”Yhdessä kohti elämää” hyväksyminen lopullisessa muodossaan oli merkittävä virstanpylväs.

Vuonna 2018 Arushassa Tansaniassa järjestetty maailmanlähetyksen ja evankelioimisen konferenssi oli Kirkkojen maailmanneuvoston historian suurin lähetyskonferenssi. Paikalla oli yli tuhat osanottajaa kaikista merkittävistä kirkkokunnista ja kaikkialta maailmasta. Yhteisessä kokoontumisessa rukoiltiin paljon, tutkittiin yhdessä Raamattua, jaettiin tietoja ja kokemuksia.

Kirkkojen maailmanneuvoston 11. yleiskokous pidetään Karlsruheessa Saksassa 31.8. – 8.9.2022. Teemana on ”Kristuksen rakkaus johtaa maailmaa sovintoon ja ykseyteen”.

2.2.4. Kirkkoliittojen lähetystä ja evankelioimista käsittelevät asiakirjat

Evankelioimisen kannalta hyödyllisiä ovat Kirkkojen maailmanneuvoston historiansa aikana julkaisemat ainakin seuraavat kolme ekumeenista lähetystä, evankelioimista ja uskontojen kohtaamista käsittelevää dokumenttia ja Arushan konferenssin anti. Niissä ilmenee näkyvällä tavalla kunkin ajankohdan teologisia korostuksia.

Vuoden 1982 asiakirja *Lähetys ja evankelioiminen* on edustanut Kirkkojen maailmanneuvoston virallista linjaa lähetyksestä ja evankelioimisesta, siis siihen on koottu kirkkojen yhteinen käsitys. ”Lähetys ja evankelioiminen” sisältää kootusti lähinnä 1970-luvun ja 1980-luvun alun keskustelun tuloksia lähetyksestä ja evankelioimisesta. Siinä on otettu rakentavalla tavalla huomioon Lausannen julistus (1974) ja paavin kiertokirje Evangelii Nuntiadi (1975). Asiakirja toteaa:

Kirkon ydintehtävä maailmassa on julistaa Jumalan valtakuntaa, joka ilmenee ristinnaulitussa ja ylösnousseessa Jeesuksessa Kristuksessa. Kirkot pyrkivät täyttämään evankelioimistehtävänsä monella eri tavalla. Niihin kuuluvat kirkon sisäinen elämä, eukaristian vietto, kiitos, esirukous, suunnitelmallinen lähetystyö ja evankelioiminen, köyhille solidaarinen elämäntapa ja sorron vastustaminen.

Jumalan lähetys -periaate, Missio Dei, on näkyvästi esillä: ”Lähetyksen alku on Jumalan sydämässä.” Evankelioiminen on osa laajempaa missiota. Sitä on tehtävä ”Kristuksen tavalla”. Jokaisella ihmisellä on oikeus kuulla kutsu katumukseen ja kääntymiseen. Kutsu osoitetaan kansoille, ryhmille ja perheille. Evankeliumin kutsu koskee kaikkia elämänalueita: Jeesus julistaa kokonaisvaltaisesti Jumalan valtakuntaa. Osana tätä kokonaisvaltaista tavoitetta on se, että evankeliumi tarkoittaa hyviä uutisia köyhille. Asiakirjassa muistutetaan, että evankelioimisen yhteydessä pitää aina muistaa kirkon ykseys ja pyrkimys yhteiseen todistukseen. Evankelioimistoiminta kuuluu kaikille kirkkoille kaikkialla, ja se tulee kohdistaa myös muiden uskontojen edustajiin.

Vuoden 1999 asiakirjalla *Lähetys ja evankelioiminen ykseydessä tänään* ei ole virallista Kirkkojen maailmanneuvoston statusta. Lähetysten ja evankelioimisen käsitteitä pyrittiin selventämään. Moniin aikaisempiin kannanottoihin liittyen todettiin, että lähetys on kokonaisvaltaista evankeliumin julistamista ja jakamista sanoin, teoin, rukoillen, todistaen Kristuksesta jumalanpalveluksessa ja kristittyjen elämässä, opettaen, kouluttaen sekä vahvistaen ihmisiä suhteessa Jumalaan ja toisiin ihmisiin. Evankelioimisen käsitteeseen kuuluvat nämä samat korostukset, mutta sen lisäksi evankelioimiseen sisältyy kutsu henkilökohtaiseen kääntymiseen uuteen elämään Kristuksessa.

Vuosina 1982 ja 1999 hyväksytyt lähetysasiakirjat ilmaisivat vielä varsin suurta yksimielisyyttä kirkkojen ekumeenisessa työskentelyssä. Kolminaisuusopillinen *Missio Dei* -käsite ja kokonaisvaltainen lähetysnäkemys olivat luoneet pohjaa lähetystyöhön, evankelioimiseen, uskontodialogiin, uskontoteologiaan ja kohtaamiseen eri katsomusten edustajien kanssa. Erityisesti Canberran yleiskokouksesta 1991 lähtien keskustelut kirkon olemuksesta ja tehtävästä tulivat entistä haastavammiksi.

Sovinnon palvelutehtävää käsitellyt asiakirja *Mission as Ministry of Reconciliation* valmistettiin vuonna 2005 kokoontuneelle maailmanlähetyskonferenssille. Sen keskeinen viesti oli siinä, että kirkon tehtävänä on olla sovinnon rakentaja. Pyhä Henki muuttaa kirkkoa ja tekee sen missionaaliseksi (Apt 1:8). Lähetys on keskeistä kristilliselle uskolle ja teologialle sekä kuuluu kaikkien kristittyjen ja kirkon koko olemukseen.

Vuonna 2013 Kirkkojen maailmanneuvosto julkaisi kaksi merkittävää ekumeenista asiakirjaa, *Kirkko: yhteistä näkyä kohti* ja *Yhdessä kohti elämää*. Opillinen kirkkodokumentti korostaa evankelioimista ja uudelleen evankelioimista yhtenä kirkon keskeisimpänä tehtävänä. Oikeudenmukaisuuden ja rauhan edistäminen kuuluvat myös evankelioimisen ulottuvuuksiin. Kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen antamissa lausunnoissa ilmeni, kuinka lähetysten vaatimus koettiin vahvasti kirkkoasiakirjan avaimena monien kirkkojen elämässä. Se tarkoittaa evankeliumin julistamista, maailman tarpeiden palvelemista ja kamppailua epäoikeudenmukaisuuden poistamiseksi.

”Yhdessä kohti elämää” on tällä hetkellä merkittävin kansainvälinen ekumeeninen asiakirja, joka käsittelee kirkon lähetys- ja evankelioimistehtävää. Sitä käytetään laajimmin kansainvälisessä työskentelyssä. Asiakirja ei onnistu esittämään uudenlaista lähetysten ja evankelioimisen teologiaa. Käsitteitä lähetys ja evankelioiminen ei ole onnistuttu teologisesti määrittelemään, vaikka juuri siihen olisi ollut suuri tarve.

Kirkkojen maailmanneuvoston maailmanlähetysten ja evankelioimisen komission järjestämä maailmanlähetyskonferenssi Arushassa Tansaniassa vuonna 2018 tuotti paljon hyödyllistä materiaalia kirkkoille. *Moving in the Spirit, Hengessä eläen – kutsu muuttavaan opetuslapseuteen* -dokumentin avainkäsitteitä ovat transformaatio, muuttaminen ja muuttuminen sekä opetuslapseus.

Luterilaisen maailmanliiton evankelioimista ja missiota käsitteleviä dokumentteja on runsaasti. Niitä on syntynyt sekä yleiskokouksissa että erillisten tutkimusohjelmien tuloksena. Luterilaisen maailmanliiton yleiskokouksessa Budapestissa 1984 (”Kristuksessa on maailman toivo”) käsiteltiin luterilaisten kirkkojen kannalta uudenlaista lähetysnäkyä. Siinä oli kolme tuoretta avausta. Ensimmäkin todettiin, että lähetysten rajalinjat eivät kulje kristittyjen länsimaiden ja ei-kristittyjen maiden välillä, vaan rajat, jos niitä tarvitaan, on vedettävä uudella tavalla. Ainoa raja on raja uskon ja epäuskon välillä: ”Uudelleen evankelioiminen ja hyvän uutisen kertominen ensi kertaa kohdistuu juuri tuohon uskon ja epäuskon väliseen rajaan. - - - Uudelleen evankelioimisesta saattaa tulla ulospäin suuntautuvan lähetystyön muoto primaarisen evankelioimisen rinnalle.” Puheet sisä- ja ulkolähetyksestä jätettiin pois. Kyse on vain Jumalan kokonaisvaltaisesta lähetyksestä.

Yleiskokouksessa painotettiin evankelioimisen kiireellisyyttä ja sen tehtävää kaikkialla, missä ei ole uskoa Kristukseen tai häntä ei tunneta. Aktiiviseen kohtaamiseen muiden uskontojen ja katsomusten edustajien kanssa rohkaistiin. Toiseksi pohdittiin lähetysten paikkaa teologiassa ja kirkkojen työntekijöiden koulutuksessa. Luterilainen maailmanliitto korosti jokaisen kasteen kautta seurakunnan jäseneksi tulleen lähetysvastuuta. Heille tulee antaa siihen myös koulutusta. Kolmantena painopisteenä oli evankelioimisen ja diakonian välinen suhde.

Yksi merkittävimmistä luterilaisista lähetysasiakirjoista on vuodelta 1988 *Together in God's Mission: An LWF Contribution to the Understanding of Mission*. Siinä korostetaan kokonaisvaltaista lähetysajattelua. Paikallinen kirkko ja seurakunta on todistaja, jonka myötä Jumalan lähetys kantautuu erilaisiin oloihin: uskonnollisiin, aatteellisiin, yhteiskunnallisiin, poliittisiin, taloudellisiin, maantieteellisiin ja väestöllisiin.

Vuonna 2004 valmistui uusi lähetysasiakirja *Lähetys kontekstissa*. Asiakirjassa kuvataan kirkkojen toimintaympäristö, johon vaikuttavat globalisaatio, uusi teknologia, terveystoimet, väkivallan todellisuus sekä uskonnolliset, kulttuuriset ja poliittiset kontekstit. Painokkaasti todetaan useaan kertaan, että kirkon olemassaolon syy on kirkon osallistuminen Jumalan lähetykseen. Kirkko ei voi valita, osallistuuko se Jumalan lähetykseen vai ei, sillä lähetys jäsentää perustavalla tavalla kirkon olemusta. Lähetysasiakirja tarttuu kirkon ja paikallisen seurakunnan evankelioimisvastuuseen.

2.3. Toimintaympäristön muutosten vaikutus evankelioimiseen

Edustaja-aloitteessa ja lähetekeskustelussa tuotiin esille kirkon toimintaympäristön muutoksia, jotka vaikuttavat evankelioimisen tarpeen kasvuun, mutta myös samalla sen uusiin mahdollisuuksiin. Muutokset toimintaympäristössä tapahtuvat myös kirkon sisällä. Kirkon toimintakulttuuri, painopisteet ja myös julistuksen sisältö ovat muuttuneet.

Tässä alaluvussa arvioidaan joidenkin keskeisten toimintaympäristön muutosten vaikutuksia evankelioimiseen. Lähteenä on käytetty pääosin kirkon nelivuotiskertomusta Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016–2019 (Hyvönen, Ketola, Salminen, Salomäki ja Sohlberg) (2020).

2.3.1. Kirkkoon kuulumisen väheneminen

Vuonna 2021 Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuului 3,7 miljoonaa jäsentä, mikä on 66,5 % koko väestöstä. Kirkosta erosi noin 54 000 henkilöä ja kirkkoon liittyi noin 20 000

henkilöä. Kastettuja oli 26 720 ja kuolleita 46 522. Kirkon jäsenmäärä on laskenut voimakkaasti koko 2000-luvulla.

Myös kastettujen määrä on viime vuosina laskenut merkittävästi. Kun vuonna 2016 kastettiin 36 586 henkilöä, oli vuonna 2019 kastettujen määrä 28 352. Kastettuja on ollut siis 8 234 vähemmän. Vuonna 2019 lapsia syntyi 45 613. Vuodesta 2000 kastettujen lukumäärä on lähes puolittunut. Osa nuorista kastetaan rippikoulun yhteydessä. Vuonna 2019 näitä oli noin 850.

Taulukko kastetuista ja syntyneistä

Vuosi	Kastetut	Syntyneet	Prosentit
2016	36586	52814	69 %
2017	25558	50321	51 %
2018	23159	47577	49 %
2019	22588	45613	50 %
2020	20986	46463	45 %
2021	26720	49583	54 %

Tässä taulukossa syntyneiden määrässä ovat mukana kaikki Suomessa syntyneet. Syntyneiden määrä on poimittu tilastokeskuksen sivuilta. Kastettujen määrä on otettu kirkon tilastoista. Prosentit kuvastavat kastettujen osuutta kaikista syntyneistä lapsista.

Nelivuotiskertomuksen mukaan kasteiden määrä on laskenut vähäisemmän syntyvyyden takia ja siksi, että halukkuus kastaa lapset on heikentynyt. Tutkimuksen mukaan naiset pitävät miehiä useammin uskonnollista seremoniaa tärkeänä tai erittäin tärkeänä lapsen syntyessä. 30–39-vuotiaista naisista alle puolet piti uskonnollista seremoniaa tärkeänä, kun yli 70-vuotiaista naisista näin ajatteli neljä viidestä. Kriittisimmin uskonnolliseen rituaaliin lapsen syntymän yhteydessä suhtautuivat 30–39-vuotiaat.

Kirkon tutkimuskeskus selvitti keväällä 2019, mitkä tekijät vaikuttavat suomalaisten kastepäätökseen. Tutkimuksen mukaan tärkeimpiä syitä kastaa olivat perinne, tapa ja juhlahetki. Neljä viidestä vastanneesta piti tärkeänä myös sitä, että lapsi saa kummit. Kolme neljästä vastaajasta piti kastetta itsestäänselvyytenä.

Tärkein syy olla kastamatta lasta oli se, ettei itse kuulu kirkkoon. Toinen tärkeä syy olla kastamatta lapsi oli se, että lapselle halutaan antaa mahdollisuus päättää itse kastamisestaan. Kastamattomuuden syinä olivat tutkimuksen mukaan myös erilaiset uskonnolliset syyt, kuten vanhempi tai vanhemmat eivät pidä itseään uskovaisena, oma suhde luterilaiseen kirkkoon on ohut tai ei halua kirkkoa mukaan omaan tärkeään juhlaansa. Tutkimuksesta nousi tärkeänä havaintona se, että merkittävä osa vanhemmista tekee päätöksen kastamisesta paljon aikaisemmin kuin se on ajankohtainen.

Uskontokuntiin kuulumattomia oli vuoden 2019 lopussa 28,5 prosenttia väestöstä. Se merkitsee 1,6 miljoonaa henkeä. Tilastokeskuksen mukaan äidinkielenään suomea puhuvista 24 prosenttia ja äidinkielenään ruotsia puhuvista 19 prosenttia oli uskontokuntaan kuulumattomia. Vieraskielisistä 85 prosenttia ei ole minkään Suomessa rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan jäsen.

Uskontokuntiin kuulumattomien joukko on katsomuksellisesti moninainen. Tähän joukkoon kuuluu vakaumuksellisia ateisteja, uskonottomia, agnostikkoja, mutta uskontokuntiin kuulumattomien joukossa on myös eri uskontoperinteiden edustajia.

2.3.2. Kristillisen tiedon ja perinnön heikkeneminen

Uskonnollinen kotikasvatus vähenee Suomessa. Uskonnollinen kotikasvatus ja uskonnolliset tavat ovat olleet yleisiä 70–79-vuotiaiden lapsuudessa, mutta nuorimpien sukupolvien kohdalla ne kuuluvat enää vähemmistön lapsuudenmuistoihin. Kolmelle viidestä suomalaisesta on opetettu lapsena iltarukous, ja saman verran suomalaisista on käynyt lapsena pyhäkoulussa tai seurakunnan kerhossa.

Uskonnollisuuden muutos näkyy myös koulujen uskonnonopetuksen määrässä ja sisällössä. Lisäksi kouluissa ja varhaiskasvatuksessa suhtautuminen seurakuntien toimintaan on muuttunut. Joillakin paikkakunnilla koulujen ja päiväkotien ovet eivät ole enää auki seurakunnalle kuin ennen. Mahdollisuudet esimerkiksi päivänavausten pitämiseen ovat heikentyneet. Vaikutukset näkyvät myös muussa seurakuntien ja koulujen välisissä yhteistyömuodoissa.

Hieman alle puolet suomalaisista kertovat, että heidän lapsuudenkodeissaan käytiin joulukirkossa tai puhuttiin uskonnosta. Näyttää siltä, että suomalaiset kodit ovat jakautuneet melko tarkasti kahteen yhtä suureen joukkoon, joista puolessa on puhuttu uskonnosta ja toisessa puolessa uskonto ei ole ollut esillä. Nuorempien ikäluokkien kodit kuuluvat useammin jälkimmäiseen ryhmään.

”Kirkon kasvatus vuonna 2030. Kristillisen uskon välittymisen haasteita ja mahdollisuuksia” - tulevaisuusselonteon (2018) mukaan pelkkä kristillinen perinne tai tapakulttuuri riittävät yhä harvemmin perusteluksi kirkon jäsenyydelle tai kokemukselle kristillisen uskon merkityksestä. Tämä asettaa kirkon uuteen tilanteeseen, kun esimerkiksi kirkkoon kuuluvat vanhemmat eivät enää entiseen tapaan tuo lapsiaan kasteelle.

Uskontoa ei enää peritä vanhemmilta ja yksilö luo omaa uskonnollista identiteettiään, maailmankuvaansa ja arvojaan henkilökohtaisen etsinnän kautta. Entistä useammalle kirkko ei ole enää tärkeä yksityisen uskon määrittämisessä tai hengellisyyden harjoittamisessa.

Kotien uskonnollisuus on edelleen vahvin yksilön uskonnollisuutta ennustava tekijä. Kotien uskonnollisuuden ja uskonnollisen kasvatuksen heikentymistä pidetään tutkimuksellisesti varmimpana osoittimena uskonottomuuden kasvulle. Uusimpien kansainvälisten tutkimusten mukaan ei-uskonnollisten vanhempien lapset päätyvät lähes poikkeuksetta uskonottomiksi; uskonnosta etäänntyneiden vanhempien lapset joko etäänntyneiksi tai uskonottomiksi.

2.3.3. Muuttuva uskonnollisuus

Uskonnollisuus on Suomessa murroksessa. Suhde uskontoon jakaa suomalaisia entistä enemmän. Noin puolet suomalaisista piti itseään uskonnollisena ja lähes saman verran piti itseään ateisteina tai ei-uskonnollisina. Suomessa ollaan lähellä taitepistettä, jossa uskonnollisuus alkaa näyttäytyä sosiaalisesti epätyypillisenä identiteettinä. Nuoremmissa sukupolvissa taitepiste on jo ohitettu. Nuorempiin sukupolviin kuuluvien naisten joukossa suomalaiset olivat eurooppalaisessa vertailussa kaikkein vähiten valmiita indentifioitumaan

uskonnollisiksi. Millenniaalit eli Y-sukupolveen (30–39-vuotiaat) kuuluvat ovat tällä hetkellä vähiten uskonnollinen sukupolvi. Millenniaalien tapa suhtautua uskontoon vaikuttaa kirkkoon ja erityisesti nuorten naisten haluttomuus identifioitua uskonnollisiksi vaikuttaa kristilliseen perinteen välittymiseen.

Myös kulttuurikristillinen identiteetti ja sen myötä luterilaisen kirkon mahdollisuus olla kansalaisuskonnon roolissa on tullut taitepisteeseen. Erityisesti millenniaalien sukupolvessa on nähtävissä kulttuurikristillisyyden romahdus ja vastaavasti etsijyyden voimakas korostuminen. Tämä muutos ei tarkoita sitä, että he vierastaisivat kristinuskoa sen liiallisen hengellisyyden takia. Millenniaaleilla korostuu etsijyydelle tyypillinen suhtautuminen hengellisyyteen, jossa voidaan olla hyvinkin avoimia yleisuskonnollisuudelle. Z-sukupolvessa (15–29-vuotiaat) naiset uskoivat kristillisiin opetuksiin kaikkein vähiten. Nuorten miesten kohdalla vastaavaa uskonnollisuuden putoamista ei ollut tapahtunut. Z-sukupolvessa ja millenniaalien sukupolvessa miehet ovat poikkeuksellisen vastaanottavaisia sekä kristillisille että vaihtoehtoisille uskonnollisille uskomuksille uskonottomuuden lisäksi.

Havainnot uskonnollisuuden ja spiritualiteetin ilmenemismuodoissa painottavat uskonnon henkilökohtaisen kokemuksellisuuden merkitystä. Kokemuksellinen kosketuspinta kristinuskoon ei synny vain toimitusten, hartauselämän tai perinteiden kautta, vaan spiritualiteetin kannalta merkityksellistä on myös arkinen ja konkreettinen tekeminen, kuten luonnossa liikkuminen, hiljaisuuteen vetäytyminen tai ihmisten auttaminen. Luonnon pitäminen pyhänä tai luonnossa liikkumisen kokeminen lähentymisenä Jumalaan tai johonkin korkeampaan ovat yleisiä ilmiöitä suomalaisten henkilökohtaisessa hengellisyydessä.

Erilaisten katsomusten kirjo laajenee. Tämä tarkoittaa sitä, että muiden uskontojen ja kristinuskon muotojen asema Suomessa vahvistuu muuttoliikkeen ja yhteiskunnan yleisen monimuotoistumisen myötä. Uushenkisyyden ilmiöt sekoittuvat perinteiseen uskonnollisuuteen ja muihin katsomuksiin. Uskonottomuus saa uusia muotoja ja on yhä useammin keskustelukumppani uskontojen kanssa. Tämä näkyy erityisesti nuorissa ikäpolvissa. Nuorten aikuisten ikäryhmästä ateisteja on nyt noin viidesosa.

Maallistuminen näkyy niin yhteiskunnan rakenteiden maallistumisena kuin ihmisten ohentuvana sitoutumisena uskonnonharjoitukseen ja uskonnollisiin arvoihin. Maallistuminen johtaa siihen, että kristinuskosta tulee yhä useammin yksilölle tietoinen valinta tavan ja perinteen sijaan. Ihmiset ovat entistä riippumattomampia valintoja ja arvoja ohjaavista auktoriteeteista. Lisääntyvä riippumattomuus tukee yksilökeskeisiä arvoja. Henkilökohtaiset kokemukset ja vertaisarviot vaikuttavat katsomuksellisiin valintoihin enemmän kuin auktoriteettiasemasta käsin lausutut käsitykset. Katsomusten erilaisuus edellyttää kirkolta ja kristityiltä kykyä vuoropuheluun.

Modernisaatio on haastanut kristillisen maailmankatsomuksen. Nuorten sukupolvien tavat kiinnittyä yhteisöön poikkeavat siitä mallista, jolla luterilaisuus ja kansallinen identiteetti ovat Pohjoismaissa liittyneet yhteen. Jälkimodernissa yhteiskunnassa uskonto säilyy merkityksen lähteenä ja yhteisöihin kuulumista pidetään tärkeänä. Kirkon tulevaisuuskomitean mietinnössä on todettu, että yhteisöllisyyden rakentaminen ja jäsenyyden vahvistaminen ovat kirkon tulevaisuuden avainasioita.

Pietari Hannikaisen (2021) mukaan uusissa jumalanpalvelusyhteisöissä keskeinen uudistamisen lähtökohta on ollut se, että kirkko ei ole instituutio vaan yhteisö. Käytännössä tämä on tarkoittanut osallistujien tavanomaista laajempaa osallistumista toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tällä on yhteys siihen, miten vahvaksi osallistujat kokivat jäsenyytensä yhteisössä. Hannikaisen tutkimuksen mukaan tiiviit ja samalla inklusiiviset yhteisöt voivat tuottaa edelleen jälkimodernissa kontekstissa henkilökohtaisesti merkityksellisiä jäsenyyden muotoja.

Uushenkisyys on ilmiönä kasvava. Yksilökeskeinen ja eri perinteistä ammentava uushenkisyys on merkittävä uskonnolliskulttuurinen virtaus. Uushenkisyys liittyy osin myös terveys- ja hyvinvointikulttuuriin, joita kumpaakin yhdistää kokonaisvaltainen ihmiskäsitys ja ruumiillisuuden huomioiminen. Nelivuotiskertomuksen mukaan kirkon työssä ja spiritualiteetissa on tärkeää uudelleen löytää ihmisen kokonaisvaltaisuuden huomioiva teologia.

Buddhalaisesta meditaatioperinteestä nouseva mindfulness-menetelmä on saanut suosiota. Meditaatiota harjoittaa säännöllisesti yli kymmenesosa suomalaisista. Nelivuotiskertomuksen

mukaan kirkon on tarjottava tähän päivään sopivia käytäntöjä kristillisen spirituaaliteetin ja mystiikan perinteistä. Hiljaisuuden liikkeellä ja retriittitoiminnalla on annettavaa henkisille etsijöille.

2.3.4. Digitaalisuus

Mervi Viuhko (2022) kirjoittaa artikkelissaan Digitalisaatio evankeliumin palveluksessa: ”Missä kaksi tai kolme on koolla verkossa...”, että elämme ennen kokematonta teknologisen vallankumouksen aikaa. Viuhkon mukaan digitalisaatio on jokaiselle elämän osa-alueelle ulottuva muuttuva ilmiö ja kaikkia elämänaloja digitalisoidaan: kommunikaatiota, työtä, taloutta, vapaa-aikaa, kodin laitteita, terveydenhoitoa ja myös uskonnollisuutta sekä hengellisyyttä.

Kristillisen sanoman julistuksessa tulee ottaa huomioon digitalisaation tuoma todellisuus. Digitalisaatio on maailmanlaaja ilmiö ja seurakunnat eivät voi pohtia vain omien jäsentensä kokoon kutsumista tiettyyn fyysiseen paikkaan. Digitalisaatio on myös kokonaisvaltainen tekijä siinä, miten toimimme, koemme ja ajattelemme. Vaikuttamisen keinojen ja työn muuttumisen myötä myös yhteiskunnalliset rakenteet muuttuvat.

Digitalisaation etenemisestä kertoo internetin käytön laajuus. Vuonna 2019 internetiä käytti älypuhelimien kautta 4,2 miljardia ihmistä. Nettiyhteyttä käytettiin päivittäin keskimäärin kolme tuntia ja 22 minuuttia. Eniten vierailtuja sivustoja ovat Google, YouTube ja Facebook. Tilastojen mukaan 16–64-vuotiaista internetin käyttäjistä 90 % katsoo livevideoita, 51 % videoblogeja, 70 % kuuntelee musiikkia, 47 % kuuntelee radiokanavien livelähetyksiä ja 41 % kuuntelee podcasteja.

Verkkoon on syntynyt ja koko ajan syntyy uusia uskonnollisia yhteisöjä. Näille tyypillisiä piirteitä ovat löyhä rakenne, muutosalttius ja jäsenten vaihtuvuus. Sitoutuminen pitkäksi aikaa johonkin yhteisöön tai projektiin ei ole yleistä. Lisäksi postmodernin ajan ihmisille on tyypillistä kuulua samanaikaisesti erilaisiin sosiaalisiin verkostoihin. Ihmiset etsivät myös aikaisempaa enemmän itselleen mieluisia kokemuksia monista eri uskomuksista ja tavoista.

”Kohtaamisen kirkko - Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020” -asiakirjan mukaan informaatioteknologia muuttaa elämää. Sen läsnäolo voimistuu useimmilla elämänalueilla ja rajat ihmisen ja tekniikan välillä hämärtyvät. Ihmisten elämästä kuluu tietoverkoissa yhä suurempi osa.

Teknologia osaltaan tukee yksilöllisen elämäntavan kehittymistä. Sosiaalinen media muuttaa käsitystä yhteisöllisyydestä. Sosiaalisen median kehitys on kirkolle haaste, mutta myös mahdollisuus. Sosiaalinen media tarjoaa edullisia ja monipuolisia tapoja luoda kontakteja ihmisten ja ihmisryhmien välille. Teknologian kehitys muuttaa viestintämaailmaa. Kuvan merkitys kasvaa, pelillisuus lisääntyy ja keskustelun asema kasvaa. Ihmiset tuottavat yhä enemmän itse sisältö mediaan.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto SITRA julkaisi Megatrendit 2020 -päivityksen (2020), jonka mukaan teknologia sulautuu kaikkeen työhön ja toimintaan. Vuorovaikutus voi tapahtua etänä tai virtuaalisessa ympäristössä ja teknologian hyödyntäminen edellyttää aiempaa enemmän ajatusmallien ja toimintatapojen muuttamista. Digitalisaatio palveluissa ja ihmisten vuorovaikutuksessa on nykypäivää. Yhä useampi asia tapahtuu digitaalisilla alustoilla verkoissa. Teknologian nopean kehittymisen myötä eri ihmiset ja eri ikäryhmät käyttävät sitä eri tavoin.

2.3.5. Maahanmuuttajien kristillisuus

Suomalainen yhteiskunta ja sen myötä Suomen evankelis-luterilainen kirkko muuttuu yhä monikulttuurisemmaksi. Maahanmuuttajat tuovat yhtäältä lähetyskentän kotiovelle, toisaalta he tuovat mukanaan sellaista kristillisyyttä, jossa on vahva lähetyksen ja evankelioimisen näky. Muista kulttuureista tulleille uskonto ei ole useinkaan piiloteltava yksityisasia, vaan he pitävät uskoaan näkyvästi esillä ja ovat valmiit myös todistamaan siitä.

Maahanmuuttajat muuttavat seurakuntaelämää. Kokemuksen mukaan maahanmuuttajien kristillisuus näkyy erityisesti messuosallisuudessa. Kristityiksi kääntyneitä tai kääntyviä maahanmuuttajia kannattaa kutsua tavalliseen sunnuntaiaamun messuun. Se vahvistaa messuyhteisöä ja kasvattaa myös yhteisöä ottamaan uudet tulijat vastaan.

Maahanmuuttajakristityt ovat valmiit kantamaan vastuuta seurakunnassa, sillä he tulevat usein maista, joissa ei ole totuttu Suomen kaltaiseen työntekijäkeskeisyyteen.

Kirkon lähetysten peruslinjauksen mukaan ”kirkon toiminnassa tavoitetaan eri kulttuureissa elävät ja eri kieltä puhuvat kansanryhmät heidän omalla kielellään”. Kokemusten perusteella tämä toteutuu parhaiten ja helpoiten valmiin messun, siis messuyhteisön osallisuuden kautta. Seurakuntaelämä rikastuu muualta saapuneiden kokemuksista. Maailman tapahtumat saapuvat lähelle ja hätä muuttuu todelliseksi, kun vieressä on toisesta maasta saapunut vainon uhri.

Kristityksi kääntyneiden vahva tahto kertoa toisillekin evankeliumin sanomaa ja kutsua heitä pimeydestä valoon ja pelosta vapautteen vahvistaa myös perinteisen seurakunnan halua todistaa. Jatkuva kiinnostus oppia Raamatusta lisää myös muiden seurakuntalaisten intoa ja halua saada raamattuopetusta. Maahanmuuttajien kristillisyyden syvällistä ja ulospäin näkyvää kristittynä elämistä, joka innostaa ympäristöään. Näin tavallinen seurakunta voi muuttua aiempaa missionaarisemmaksi.

Maahanmuuttajat tarvitsevat hengellistä koulutusta. On tarpeen sekä varustaa että opettaa maahanmuuttajia, jotka joka tapauksessa julistavat evankeliumia sekä kohdatessaan toisiaan että monilla sosiaalisen median alustoilla. Suomalainen koulutuspolku on raskas. Tämän vuoksi tarvitaan evankelistakoulutusta, jonka kautta voitaisiin varustaa maahanmuuttajakristittyjä lähetystehtävään Suomessa. Asia onkin esillä sekä lähetysjohtajien neuvottelussa että Kirkon lähetystyön toimikunnassa.

3. Valiokunnan kanta

3.1. Arviointia aloitteen sisällöstä

Edustaja-aloite kiinnittää huomiota, että nelivuotiskertomuksen suosituksissa ei mainita kirkon missionaarisuudesta eikä evankelioimistoiminnasta sen olennaisena osana. Käsikirjavalioikunta toteaa, että nelivuotiskertomuksen johtopäätösten mukaan ”kirkon mission tulee olla kokonaisvaltaista. Kirkon on etsittävä kosketuspintoja dialogiin, tavoittamiseen ja kohtaamiseen perinteisen kirkollisen ja seurakunnallisen ympäristön ja kulttuurin ulkopuolelta. Ollakseen mielekästä, aidosti puhuttelevaa ja vakuuttavaa mission on tapahduttava ajanmukaisin keinoin ja uusien näkökulmin muuttuneessa toimintaympäristössä, jota leimaavat moniarvoisuus ja yksilöllisiä valintoja painottava yhteiskunta.”

Käsikirjavalioikunta katsoo, että nelivuotiskertomuksen johtopäätöksissä on viitattu kirkon missioon, mutta epäselväksi jää, mikä on nelivuotiskertomuksen johtopäätös koskien nimenomaan evankelioimistoimintaa. Katsotaanko sen kuuluvan vältettävään perinteiseen kirkolliseen kulttuuriin vai nähdäänkö se osana ajanmukaista toimintaa yksilöllisiä valintoja painottavassa toimintaympäristössä?

Mission kokonaisvaltaisuutta on avattu korostamalla muuttunutta toimintaympäristöä ja nelivuotiskertomuksen tutkimuksessa esiin nousseita näkökulmia tämän ajan uskonnollisuudesta. Nelivuotiskertomus nostaa esiin niitä teemoja, joihin kirkon missionaarisessa työssä tulisi kiinnittää huomioita.

Aloitteen mukaan kirkosta eroaminen jatkuu vauhdilla. Näin ollen missionaaristen yhteisöjen merkitys tulee aiempaa tärkeämmäksi. Aloite korostaa, että kirkossa tarvitaan vahvaa evankeliumin julistamisen ja diakonian välistä yhteyttä. Kirkon nelivuotiskertomuksen johtopäätöksissä nousi uusien jumalanpalvelusyhteisöjen merkitys. Ihmisten oman toimijuuden vahvistaminen on lisännyt sitoutumista yhteisöihin ja niihin kuulumisen on monelle tärkeää. Yhteisöistä ja niiden myötä kasvavista seurakunnista on hyviä kokemuksia. Näistä esimerkkeinä ovat Vanha kirkko Tampereella, Sankta Claran kirkko Tukholmassa, Pyhän Annan kirkko Pietarissa sekä kirkot Etiopiassa ja Tansaniassa.

Tällaisissa jumalanpalvelusyhteisöissä evankeliumin julistaminen ja diakonia toimivat yhdessä. Toimivien jumalanpalvelusyhteisöjen tukeminen ja synnyttäminen tulisikin käsikirjavalioikunnan mielestä olla osa kirkon strategiaa Englannin anglikaanisen kirkon

esimerkkiä mukaillen. Kirkossa ja järjestöissä toimivat jumalanpalvelusyhteisöt vastaavat erilaisiin hengellisiin tarpeisiin, mikä on niiden vahvuus. Tärkeintä on pyrkimys siihen, että tavoitettaisiin ihmisiä, joilla ei ole seurakuntayhteyttä ja he voisivat löytää oman paikkansa jumalanpalveluselämästä.

Aloitteen mukaan missionaarisuus ei ole vain kansainvälistä työtä ja että evankelioimistoiminnalla kirkko pyrkii tavoittamaan kaikki ihmiset kaikkialla, myös kotimaassa. Käsikirjavalioikunta katsoo, että missionaarisuus ja evankelioiminen kuuluvat kirkon perusolemuksen. Kirkolliskokouksen aloitteesta evankelioimisesta tehty laaja kokonaisselvitys (1993) osoittaa myös sen, että evankelioimistyötä ei voida ulkoistaa kirkon ulkopuolelle vaan se on osa paikallisseurakuntien työtä. Vaikka evankelioiminen liittyy kaikkeen kirkon toimintaan, kaikki ei ole kuitenkaan evankelioimista. Kokonaisselvityksen mukaan evankelioimistehtävänsä toteuttaa sellainen seurakunta, jonka toimintaa ohjaa kysymys siitä, miten kaikki sen alueella elävät ihmiset pääsisivät evankeliumista osalliseksi.

Käsikirjavalioikunta pitää tärkeänä sitä, että kirkko pyrkii tavoittamaan ne ihmiset, jotka ovat etääntyneet kirkosta tai joille kristilliset kysymykset ovat vieraita. Tavoittava, matalan kynnyksen toiminta nousee tärkeäksi. Kirkon tulisi pyrkiä kohtaamaan tämän ajan ihmiset menemällä sinne missä he ovat ja tarjoamalla sellaisia hengellisyyden muotoja, jotka puhuttelevat heitä. Evankeliumi Jeesuksesta Kristuksesta on kuitenkin kaikille sama. Erityinen huolenaihe on z- ja y-sukupolvien ihmiset. Myös kirkon nelivuotiskertomuksessa todettiin, että kirkon tulevaisuutta ja toimintaa pitäisi suunnitella kasvavassa määrin millenniaalien ääntä kuunnellen.

Nelivuotiskertomuksen suositusten mukaan kirkon on aktiivisesti rakennettava yhteyksiä ihmisiin, joita se ei kohtaa toimituksissa tai kirkon muissa toimintamuodoissa. Kristillistä arjen spiritualiteettia tulisi kehittää tavoilla, jotka tekevät hengellisen elämän merkitykselliseksi nykyajassa. Siinä tulee huomioida sekä yksilön hiljentymisen tarpeet ja virikepaljoudesta vetäytymisen mahdollisuudet, että mahdollisuudet toimia ympäristön ja luomakunnan hyväksi. Nelivuotiskertomuksessa nousi esiin, että kirkon olisi tärkeää tarjota mahdollisuutta hiljaisuuden harjoittamiseen matalalla kynnyksellä. Ovet auki -strategia edellyttää, että kirkon

ovet ovat auki. Myös retiriittitoiminta ja erilaiset pyhiinvaellukset muiden hiljaisuuden viljelyn muotojen ohella tarjoavat kristillistä vaihtoehtoa hiljaisuudesta kiinnostuneille.

Aiempien selvitysten (muun muassa Ahonen 1985) mukaan evankelioimisen tulisi läpäistä kaikki seurakunnan toiminnot. Yhteyden etsiminen niihin, joille usko Jumalaan on vierasta tai etäistä, on tärkeä osa evankelioivaa työtä. Evankelioiminen kuuluu seurakunnan arkeen. Jotta seurakunta voisi aidosti olla missionaarinen, sen tulisi olla tavoitteellisesti toimiva ulospäin suuntautunut yhteisö, johon on kenen tahansa helppo tulla.

Aloitteessa todetaan, että kirkon työntekijöiden yhteiselle ydinosaamiselle keskeistä on, että kirkko toteuttaa Jumalan lähetystä. Aloitteen mukaan ammattien ja erityistehtävien ydinosaamisten kuvauksista puuttuvat kuitenkin sen sanoittaminen, mitä tarkoittaa, kun usko Jeesukseen syntyy, sekä evankelioimistoiminnan koulutuksellisten valmiuksien hankkiminen.

Käsikirjavalioikunta toteaa, että ydinosaamiskuvausten sisällöllinen lähtökohta on kirkon missio. Se on kirkon työn perusta ja pohja, josta kirkon erilaiset tehtävät saavat sisältönsä ja perustelunsa.

Kirkkohallituksen julkaisussa ”Kirkon ammattien yhteinen ydinosaamiskuvaus” on kuvattu ydinosaamiskuvausten keskeistä sisältöä. Dokumentissa on kuvattu kirkon ammattien yhteistä ydinosaamista, joka yhdistää kirkon eri ammatteja ja kuvaa osaamista, jota tarvitaan erityisesti hengellisessä työssä. Kirkon ammattien ydinosaaminen muodostuu sekä kirkon ammanteille yhteisestä ydinosaamisesta että kullekin ammatille ominaisesta ydinosaamisesta.

Edellä mainitun dokumentin mukaan ydinosaamisten yhteistä sisältöä on määritelty seuraavasti: ”Kirkon ammattien yhteiselle ydinosaamiselle keskeistä on kirkon missio, joka on teologisissa asiakirjoissa määritelty esimerkiksi seuraavasti: Jumalalla on kirkko oman missionsa toteuttamiseksi (Missio Dei). Siihen eli kolmiyhteisen Jumalan toimintaan maailmassa pohjautuu kirkon hengellinen perustehtävä.”

”Tätä kirkko toteuttaa kokonaisvaltaisesti: kohtaamalla, kutsumalla, palvelemalla ja kertomalla hyvästä sanomasta. Siihen sisältyy sosiaalieettinen vastuu, toimiminen heikoimpien kanssa ja puolesta sekä evankeliumin kertominen uskon syntymiseksi ja

Jumalan kuvana kasvamiseksi. Ihmisellä on oikeus vastata evankeliumin kutsuun myöntävästi tai kieltävästi, ja tätä tulee aina kunnioittaa.”

”Kirkon missio muodostaa perustan kirkon erilaisille tehtäville ja ammanteille. Hengellisen perustehtävänsä mukaan kirkkoa voidaan kutsua myös arvoyhteisöksi, jonka ytimessä on usko Jumalaan, rakkaus lähimmäiseen sekä vastuu luomakuntaa kohtaan.”

Käsikirjavalioikunta yhtyy siihen aloitteen näkemukseen, että kirkon koulutusjärjestelmissä ei anneta riittävästi valmiuksia tavoittavaan ja evankelioivaan työhön. Seurakuntia tulisi rohkaista evankelioivaan työtapaan. Myös evankelistan kutsumukselle ja evankelistoille on seurakunnissa oma paikkansa. Heille tulisi antaa tilaa kirkossa. Monissa kasvavissa kirkoissa evankelistoina toimivat sekä palkatut työntekijät että vapaaehtoiset.

Kirkon missiosta käsin ajateltuna seurakunta toteuttaa evankelioimistehtävänsä, jos sen toimintaa ohjaa kysymys siitä, miten kaikki sen alueella elävät ihmiset pääsisivät evankeliumista osalliseksi. Parhaimmillaan evankelioiminen on silloin, kun koko yhteisö on siitä vastuussa ja sitä tehdään yhteistyössä paikkakunnan muiden kristillisten toimijoiden kanssa.

Kolmiyhteisen Jumalan toimintaan liittyvä kirkko tunnustaa Pyhän Hengen merkityksen evankelioinnissa. Seurakunta tukee kristittyjen halua kertoa Jeesuksesta ja kouluttaa siihen. Seurakunta tarjoaa yhteisön, johon uskosta kiinnostuneet voivat tulla ja kasvaa uskossa.

Aloitteessa todetaan, että piispa Teemu Laajasalon johtama Evankelioinnin ja hengellisen elämän kysymysten neuvottelukunta on aloittanut vuonna 2021 työskentelynsä. Tämän neuvottelukunnan aineistoa toivotaan seurakuntien evankelioimistyön tueksi.

Neuvottelukunta onkin tuottanut keväällä 2022 evankelioimiseen liittyvää keskustelumateriaalia.

Kirkolla on olemassa jo monia linjauksia ja strategisia suuntaviivoja muun muassa lähetykseen, ekumeniaan, diakoniaan, kasvatukseen ja vapaaehtoistyöhön.

Käsikirjavalioikunta pitää tärkeänä, että laaditaan toimintalinjaus myös evankelioimistoiminnasta. Asia on ollut esillä piispainkokouksenkin keskusteluissa. Tämä tehtävä kuuluu luontevimmin Kirkkohallitukselle, jossa toimii Evankelioinnin ja hengellisen elämän kysymysten neuvottelukunta.

3.2. Arviointia aloitteen ponsiesityksistä

Edustaja-aloitteessa esitetään viittä eri pontta lähetettäväksi piispainkokoukselle.

Piispainkokouksen tehtävänä on KL 21:2 mukaan muun muassa käsitellä kirkon uskoa, opetusta ja työtä koskevia asioita, hiippakuntien hoitoa koskevia asioita sekä kirkon ykseyttä, ekumeenisia suhteita, kirkon lähetystehtävää ja kirkon suhdetta muihin uskontoihin koskevia asioita. Kirkkohallituksen tehtävänä on KL 22:2 mukaan hoitaa muun muassa kirkon yhteistä hallintoa, taloutta ja toimintaa. Kirkkohallitus on asettanut muun muassa neuvottelukuntia kirkon toiminnan asiantuntijaelimiksi.

Käsikirjavalioikunta toteaa aloitteen ponsien osin kuuluvan piispainkokouksen tehtäviin, osin kirkkohallituksen tehtäväkenttään. Olennaista on arvioida ponsia tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta.

Ensimmäisen ponnien mukaan piispainkokouksen tulisi laatia kiireellisesti seurakuntien evankelioimistoimintaa varten käytännön toimintaperiaatteet ja viestittää ne hiippakuntien kautta kirkon kasvun vahvistamiseksi.

Käsikirjavalioikunnan mielestä kirkossa on tarve koko kirkon kattavalle evankelioimistyön toimintalinjaukselle. Edustaja-aloitteen ponsi toteutuisi parhaiten siten, että kirkkohallituksen asettama Evankelioinnin ja hengellisen elämän kysymysten neuvottelukunta valmistelisi ja kirkkohallitus hyväksyisi evankelioimiselle toimintalinjauksen muiden vastaavien toimintalinjausten tapaan. Tätä puoltaa sekin, että evankelioimistyön kokonaisvastuu on jo aiemmin katsottu kuuluvan kirkkohallitukselle. Valmistelu on syytä tehdä yhteistyössä piispainkokouksen kanssa.

Toisen ponnien mukaan piispainkokouksen tulisi kehottaa hiippakuntia järjestämään kirkkoherrojen kokous evankelioimistoiminnasta.

Käsikirjavalioikunta toteaa, että KJ 18:1 ja KJ 19:1 nojalla niin piispan kuin tuomiokapitulin tehtävänä on edistää kirkon tehtävän toteutumista hiippakunnassa. Pyyntö edistää

evankelioimistoimintaa hiippakunnassa ja seurakunnissa voidaan lähettää suoraan hiippakunnille. Valiokunnan mukaan on kuitenkin syytä arvioida, onko kirkkoherrojen kokous paras keino vahvistaa evankelioimistoimintaa. Hiippakuntien harkintaan kannattaisi jättää se, miten niissä edistetään asiaa.

Käsikirjavalioikunta viittaa myös siihen, että edellä mainittu evankelioimisen toimintalinjauksen laatiminen antaisi pohjan hiippakunnissa tapahtuvalle työskentelylle.

Kolmannen ponnien mukaan piispainkokouksen tulisi kehottaa seurakuntia laatimaan tavoittavan ja säännöllisesti päivitettävän evankelioimistominnan suunnitelman.

Käsikirjavalioikunta toteaa, että erityinen evankelioimistominnan suunnitelman laatiminen on raskas prosessi seurakunnille. Se ei välttämättä johda sellaiseen toimintaan, joka on aloitteen intentio. Sen sijaan olisi mahdollista kiinnittää huomiota vuosittaisen toimintasuunnitelman yhteydessä siihen, miten evankelioiminen tulee esille seurakunnan elämässä.

Kaiken kaikkiaan tavoittavaan työhön on käsikirjavalioikunnan mielestä kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota. Kirkossa on käytössä polku-malli, jonka silmälasiajattelu voisi olla käyttökelpoinen myös evankelioimisen toimintalinjausta ajatellen. Se ohjaa pistemäisistä toiminnoista kokonaisuuksien katsomiseen. Polun kokonaisuutta rakennettaessa seurakunta voi tarkastella sitä erityisistä näkökulmista – katsoa koko Polkua tiettyjen silmälasien lävitse. Polun tarkastelu silmälasien lävitse on koko seurakunnan ja eri toimintamuotojen yhteistä työtä. Näin voidaan tarkastella myös kaikille tehtäväalueille yhteisiä näkökulmia tai niitä, jotka eivät ole kenenkään erityisellä vastuulla. Tavoittavaa työtä voitaisiin katsoa silmälasiajattelun mallin avulla. Tämä olisi mahdollista ottaa esille Kirkkohallituksessa laadittaessa evankelioimisen toimintalinjausta.

Neljännän ponnien mukaan piispainkokousta pyydetään laatimaan selvitys siitä, paljonko seurakunnat kohdentavat voimavaroja evankelioimiseen suhteessa seurakunnan muuhun toimintaan.

Käsikirjavalioikunta toteaa, että seurakuntatalouksien tilinpäätökset kertovat jo nyt voimavarojen kohdentamisesta työalakohtaisesti. Evankelioimistyöhön käytettyjä voimavaroja voi kuitenkin olla vaikea tämän perusteella todentaa. Asiaan on silti syytä kiinnittää huomiota. Missionaarisuus läpäisee koko seurakunnan toiminnan ja tällöin pitäisi nähdä se, että kaikessa toiminnassa on evankelioiva näkökulma.

Myös valiokunnan asiantuntijakuulemisissa kävi selville, että aloitteen mukaisen selvityksen tekeminen olisi hankalaa paitsi sisällöllisesti myös käytettävissä olevien resurssien kannalta. Selvitys merkitsisi sen arvioimista, minkä verran työntekijät käyttävät työaika evankelioimiseen, millainen on vapaaehtoisten panos, luottamushenkilöiden tekemä työ, varojen ja tilojen käyttö, yhteistyö järjestöjen kanssa jne. Lisäksi on vaikeaa saada tuloksia, jotka olisivat yhteismitallisia kaikissa seurakunnissa. Käsikirjavalioikunnan mielestä ponsi on syytä jättää raukeamaan.

Viidennen ponnien mukaan piispainkokouksen tulisi selvittää, miten evankelioimisen opettaminen liitetään läpäisyperiaatteella kirkon työntekijöiden ja luottamushenkilöiden koulutukseen.

Kirkon työntekijöiden ydinosaamiskuvaukset osoittavat, että missionaarisuus kuuluu osaamiseen. Käytännössä kuitenkin kirkon työntekijöiden perus- ja henkilöstökoulutuksessa ei tavoitettava työ ja evankelioimistyö tule riittävästi esille.

Käsikirjavalioikunta viittaa edustaja-aloitteeseen 2/2016, jossa esitettiin, että ”Suomen ev.lut. kirkko ryhtyy sellaisiin toimenpiteisiin, että tulevaisuudessa jokaisella kirkon virassa toimivalla papilla ja nuorisotyönohjaajalla on perustiedot missiologiasta”. Aloitteen huoli kirkon työntekijöiden missiologisesta osaamisesta liittyy läheisesti evankelioimisen kouluttamiseen. Missionaarinen osaaminen osana kaikkea seurakunnan työtä ja kaikkia työntekijöitä koskevana on samankaltainen kuin evankelioimisen läpäiseminen ja kuuluminen kaikkeen kirkon työhön.

Käsikirjavalioikunnan mukaan kirkolla on parhaimmat ja nopeimmat mahdollisuudet vaikuttaa evankelioimisen ja missiologisen osaamisen vahvistamiseen kirkon omien täydennyskoulutuksien kautta. Selvityksen tekemisen sijaan henkilöstökoulutukseen on yksinkertaisesti otettava evankelioimistoimintaan liittyvää koulutusta sekä sisällytettävä

aiempaa vahvemmin kokonaisvaltaisen evankelioimisen opetusta nykyisiin kursseihin. Asia kuuluu Kirkkohallitukselle (Kirkon tutkimus ja koulutus).

4. Valiokunnan esitys

Käsikirjavalioikunta esittää, että kirkolliskokous

1. lähettää aloitteen ponsien yksi, kolme ja viisi osalta kirkkohallitukselle tiedoksi ja toimenpiteitä varten;
2. lähettää aloitteen ponnien kaksi osalta hiippakunnille tiedoksi ja toimenpiteitä varten; ja
3. jättää aloitteen ponnien neljä raukeamaan.

3. päivänä toukokuuta 2022

Käsikirjavalioikunnan puolesta

Seppo Häkkinen
puheenjohtaja

Tanja Koskela
sihteeri

Asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Häkkinen sekä edustajat Antturi, Hautala, Hurtig, Lehtinen, Linnoinen (osittain), Palmu, Paloniemi (osittain), Pylkkänen, Ruostesaari, Simojoki, Stenlund.